

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Jiřina Vymazalová

Hiporehabilitace a její využití u dětí s poruchami autistického
spektra v Jihomoravském kraji

Olomouc 2017

Mgr. et Mgr. Jan Chrastina, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným vedením Mgr. et Mgr. Jana Chrastiny, Ph.D. za použití uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 21. 4. 2017.

.....

vlastnoruční podpis

Děkuji vedoucímu své bakalářské práce Mgr. et Mgr. Janu Chrastinovi, Ph.D. za jeho odborné vedení a cenné rady při psaní této práce.

Děkuji své rodině a nejbližším za podporu a vstřícnost nejen při zpracovávání této práce, ale i po celou dobu mého studia.

OBSAH

ÚVOD	6
TEORETICKÝ RÁMEC	7
1 Hiporehabilitace	7
1.1 Složky hiporehabilitace	9
1.2 Zásady bezpečnosti při provozu hiporehabilitace a realizační tým	16
1.3 Délka terapeutických jednotek	18
2 Poruchy autistického spektra	19
2.1 Vhodnost hiporehabilitace pro osoby s poruchami autistického spektra	20
3 Střediska hiporehabilitace v Jihomoravském kraji	22
3.1 Jihomoravský kraj	22
3.2 Česká hiporehabilitační společnost	22
VÝZKUMNÁ ČÁST	25
4 Výzkumná otázka a cíl práce	25
5 Metodický rámec výzkumu	27
5.1 Obsahová analýza	27
5.2 Vymezení základního souboru textů	28
5.3 Vymezení významové jednotky	29
5.4 Stanovení analytických kategorií	30
6 Průběh sběru dat	32
7 Analýza dat	33
7.1 Odbornost pracovníků ve středisku hiporehabilitace	33
7.2 Časová náročnost jednoho úseku hiporehabilitace	35
7.3 Cena jednoho úseku hiporehabilitace	37
7.4 Objasnění pojmu hiporehabilitace	38
7.5 Vhodnost hiporehabilitace pro děti s poruchami autistického spektra	44

7.6 Zajištění bezpečnosti pro uživatele hiporehabilitace.....	46
8 Výsledky analýzy dat	50
9 Diskuze	53
ZÁVĚR	55
SEZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ – REFERENČNÍ SEZNAM	57
SEZNAM TABULEK	60

ÚVOD

Hiporehabilitace – jako součást animoterapie – je jedním z trendů současnosti. Jedná se o terapii s využitím koně. Kůň v rámci této terapie působí na klienta, jak po fyzické stránce, tak i po stránce psychické. Přítomnost koně, respektive spojení koně a člověka, je vnímána užitečně již od nepaměti. Přes prvotní zdroj obživy, přes jeho domestikaci, využití k rychlému pohybu, boji, práci, do sportu až po jeho pozici jako lidského společníka a v pozadí hiporehabilitace jako „léčitele“. Hiporehabilitace je doporučována jako podpůrná terapie pro celou řadu zdravotních postižení, mezi které patří i poruchy autistického spektra, které budou cílovou skupinou této práce. Z důvodu oborového zaměření autorky (Speciální pedagogika pro 2. stupeň ZŠ s SŠ) byla zvolena věková skupina – děti (žáci). Zaměření na oblast Jihomoravského kraje souvisí s místem bydliště autorky.

Práce si klade za cíl zjistit a analyzovat dostupné informace o možnostech hiporehabilitace a to z pohledu (pro potřeby) rodičů dětí s poruchami autistického spektra. Na základě cíle byly vymezeny dvě výzkumné otázky a k nim určující indikátory. Celkem tři indikátory pojící se k výzkumné otázce první jsou orientována na oblast organizačně ekonomickou, zatímco indikátory (také tři) zvolené pro výzkumnou otázku druhou spadají do oblasti terapeutické.

V teoretické části práce se autorka zabývá vymezením hiporehabilitace, jejich složek, délkou terapeutické jednotky a zabezpečením provozu terapie (hiporehabilitační kůň, prostředí střediska hiporehabilitace, realizační tým), a to s pomocí dohledaných odborných zdrojů. Stejně tak bylo vymezeno zdravotní postižení *poruchy autistického spektra* a vhodnost hiporehabilitace pro tuto cílovou skupinu. Závěrem teoretické části byla pro potřeby (zaměření) této práce uvedena charakteristika (geografické vymezení) Jihomoravského kraje a byla představena Česká hiporehabilitační společnost, organizace sdružující střediska hiporehabilitace České republiky.

Výzkumná část byla realizována s pomocí obsahové analýzy. Metodický rámec výzkumu popisuje stanovený postup (vymezení základního souboru textů, vymezení významové jednotky a stanovení analytických kategorií) a dále popisuje průběh sběru a analýzu dat podle zvolených indikátorů. Výzkumným šetřením byla zjištěna a popsána informovanost dostupných informací pro rodiče dětí s poruchami autistického spektra dle stanoveného cíle a výzkumných otázek.

TEORETICKÝ RÁMEC

1 Hiporehabilitace

V kapitole byla vymezena definice „hiporehabilitace“ a terminologické odlišnosti různých autorů. Dále obsahuje pro potřeby výzkumné části popis jednotlivých složek hiporehabilitace, zajištění bezpečnosti (kůň, realizační tým, prostředí) při realizaci terapie a dobu jejího trvání (jedné terapeutické jednotky).

„Hiporehabilitace znamená spolupráci mezi odborníkem a speciálně připraveným koněm zaměřenou na zlepšení kvality života lidí se zdravotním znevýhodněním a speciálními potřebami“ (Česká hiporehabilitační společnost, 2017, online). To je definice hiporehabilitace, kterou uvádí na svých oficiálních stránkách Česká hiporehabilitační společnost, která v rámci České republiky sdružuje střediska hiporehabilitační praxe a dohlíží na kvalitu a bezpečnost této terapie. Proto můžeme tvrdit, že se jedná o definici současnou a zároveň podloženou a vytvořenou organizací s dlouholetou praxí a vysokou odborností. Mezi další aktuální vymezení hiporehabilitace můžeme řadit definici od autora Valenty (2015, s. 60): „Hiporehabilitace je specifická dílčí oblast ucelené rehabilitace, založená na zmírnění až odstranění dopadů znevýhodnění pomocí přirozeného či cíleného, řízeného a odborně vedeného kontaktu člověka s koněm. Obecným cílem je pozitivní ovlivňování nevyhovujícího psychického a fyzického stavu klienta“.

Důležité je zmínit problematiku terminologie v rámci této terapie. V různé literatuře lze nalézt jistý problém v pojmenování „*celistvé terapie, jakožto rehabilitační metody, která využívá komplexně léčebné působení koně a člověka*“ (Hornáček a kol., 2010, s. 30). To je definice, kterou Hornáček a kol. (2010) uvádí pro pojem *hipoterapie*, z čehož lze usuzovat, že *hipoterapie* je nadřazený pojem pro jednotlivé oblasti této terapie (viz dále). Stejně tak využívá tento pojem Hollý a Hornáček (2005). Pojmu – *léčebné ježdění na koni* využívá Kulichová (1995), která pak dále rozděluje na *hiporehabilitaci*, *voltižní a pedagogicko-psychologické ježdění* a *sportovní a rekreační ježdění pro handicapované a zdravotně oslabené*. Zatímco stejně jako samotná Česká hiporehabilitační společnost tak Jiskrová a kol. (2012) uvádí jako hlavní pojem termín *hiporehabilitace*, který dále rozvádí na jednotlivé podkapitoly *hipoterapie (HT)*, *aktivity s využitím koní (AVK)*, *psychoterapie pomocí koní (PPK)* a *parajezdeckví*. Samotné autorky se pozastavují

nad problematikou terminologie. Uvádí důkaz tohoto celosvětového problému, kdy na mezinárodní konferenci věnované Equine Animal Assisted Therapy (EAAT) v Brazílii bylo použito více než 25 různých označení popisujících stejnou disciplínu.

Pokud se budeme zabývat samotným slovem hiporehabilitace, lze jej rozdělit na část, která vychází z řeckého „hippos“ – kůň, a část druhou rehabilitaci, z latinské „habilis“ – způsobilý, předpona „re“ má význam „znovu, opakovaně“. Rehabilitace zahrnuje všechny prostředky směřující ke zmírnění tíže, která omezuje a znevýhodňuje život osobě se zdravotním postižením či znevýhodněním, a umožňuje jí dosáhnout co nejvyššího stupně sociální integrace. V současné době je užíván pojem ucelená rehabilitace, ta v sobě zahrnuje péči nejen zdravotnickou, ale také sociálně právní a pedagogicko-psychologickou. (Jiskrová a kol., 2010).

Dixon-Clegg (1995, in Bracher, 2000) hovoří o využití koně, ve smyslu pomoci pro překonávání různých problémů. Vymezuje tři oblasti těchto problémů, které se mohou vyskytovat samostatně, nebo kombinovaně. Jedná se o „bytosť“ (mentalitu), „fyzické tělo“ a „emoce“. Dle autora, hiporehabilitace umožňuje lidem se specifickými potřebami rozvoj svého potenciálu, a to zejména díky motivaci koně (jeho pohyby, požadavky a jedinečným charismatem). Důležitost prolínání složek spatřuje také Jiskrová a kol. (2010), která vymezuje složky fyzickou, kognitivní, psychickou a sociální.

Hornáček a kolektiv (2010) označuje hipoterapii (v pojmovém aparátu této práce – hiporehabilitaci) jako nejrozšířenější formu animoterapie. Animoterapie, popř. zooterapie, je terapie, kde se využívá zvířete jako léčebného prostředku. Tato terapie zahrnuje jak péči o zvířata, dotýkání, hlazení, kontakt s nimi, tak komunikaci přes zvíře. Jedná se o interakci člověka a zvířete, které je k této činnosti speciálně vycvičeno. Mezi další známé řadíme canisterapii (psy), felinoterapie (kočky), lamaterapie (lamy) a delfinoterapie. K méně obvyklým pak patří insektoterapie (hmyz) a ornitoterapie (ptactvo). Využívány mohou být ale i další malá domácí či hospodářská zvířata, volně žijící zvířata i exotická zvířata v ZOO (tyto terapie už nenesou upřesňující označení). Mezi metody animoterapie řadíme (Jiskrová a kol., 2010, s. 10):

- *Animal Assisted Activities (AAA) – činnost za účasti zvířete. Výsledky lze vyjádřit pouze v pocitech aktivizace klienta. Lze rozdělit na pasivní, kde se čerpá ze samotné přítomnosti koně v určitém prostředí, a na interaktivní, kdy klient o zvíře pečuje.*
- *Animal Assisted Therapy (AAT) – zde už se jedná o terapii pomocí zvířete, kde se cíleně posiluje žádoucí jednání nebo utlumení chování nežádoucího u klienta. Do této oblasti se dá zahrnout působení koně jako modelu motorického vzoru chůze člověka – metoda hipoterapie.*

1.1 Složky hiporehabilitace

V této práci bylo využito terminologie, kterou uvádí Česká hiporehabilitační společnost a Jiskrová a kol. (2012). Dle tohoto pojmového aparátu se hiporehabilitace dále dělí na hipoterapii, aktivity s využitím koní, psychoterapie pomocí koní a parajezdecktví. Bližší specifikaci obsahují kapitoly následující. V jiných publikacích (Kulichová a kol., 1995, Hornáček a kol., 2010, nebo Hollý, Hornáček, 2005) nalezneme pouze kategorie tři, a to hiporehabilitace/hipoterapie, pedagogicko-psychologické ježdění a sportovní ježdění postižených/sport pro handicapované. Prostředkem je vždy kůň, hiporehabilitace/hipoterapie pak spadá pod obor lékařství, pedagogicko-psychologické ježdění pod pedagogiku a sportovní ježdění postižení/sport pro handicapové řadíme obecně pod sport (Kulichová a kol., 1995). Kromě oborů se jednotlivé kategorie liší také vedením koně, vybavením pro koně (postoj, sedlo apod.), v požadovaném vzdělání členů, cílovou skupinou, způsobem práce s klientem a zacílením pomoci. Jednotlivé kategorie jsou vymezeny dále.

Hipoterapie

Jedná se o formu fyzioterapie. *Využívá se zde především přirozeného pohybu koně s jeho chůzovým mechanismem jako motorického vzoru, na který se klient adaptuje* (Jiskrová a kol., 2010, s. 65). Spink (1993, in Bracher, 2000) hipoterapii označuje jako „*léčbu pomocí koně se specifickými indikacemi a kontraindikacemi, kdy chůze koně ovlivňuje posturální a motorickou kontrolu u klientů s postižením*“. Chůze koně poskytuje klientovi, díky přesnému, hladkému, rytmickému a opakujícímu se pohybu, mechaniku lidské chůze. Přenášený (trojdimenzionální) pohyb koně při chůzi má za následek pohyb, který je velmi podobný pohybu lidské pánve během chůze. „*Přizpůsobení se pohybu koně také zahrnuje použití svalů a pohybů kloubů, které v průběhu času mohou vést ke zvýšení síly a rozsahu pohybu*“ (Zadnikar, Kastrin, 2011). Mezi další fyzické přínosy řadí Zadnikar, Kastrin

(2011) „*zlepšení rovnováhy, síly, koordinace, svalového tonusu a držení těla*“. Hollý, Hornáček, (2005) uvádí ve své publikaci také prvky tzv. nespecifické, kam řadí např. vliv tepla koně (důležitý faktor pro ztuhlé svalstvo u osob s tělesným postižením), taktilní kožní podněty, vytahování zkrácených tkání, cvičení proti odporu, krční a bederní hluboké posturální reflexy nebo vliv na vegetativní nervový systém. S výše uvedenými změnami, ke kterým u klienta může docházet (při správné aplikaci hipoterapie), se ztotožňuje také Jiskrová a kol. (2012, s. 84-85). Ve své publikaci uvádí také tyto možné změny: „*posílení kardiovaskulárního systému, stimulace dýchacího svalstva, narušení patologických stereotypů a zafixování těch správných hybných stereotypů do CNS*“. Přesto že hipoterapie je primárně zaměřena na fyzickou složku, v odborné literatuře je uváděno také ovlivnění psychiky při provozu hipoterapie. Klientům terapie navozuje pocit pohody a uvolnění, odbourává úzkost, zábrany, strach a nedůvěru, naopak zlepšuje sebevědomí, posiluje motivaci, pozornost. Učí klienty koncentraci, adaptaci, prostorového uvědomění, slovní dovednost a v neposlední řadě zprostředkovává nové počítky (Jiskrová a kol., 2012; Zadnikar, Kastrin, 2011). Hipoterapie podporuje také následující kvality: vzájemná důvěra, respekt, empatie, bezpodmínečné přijetí, smysl pro stálost a další (Barker, 2009, in Grados, Agís, 2011).

Tato terapii je využívána zejména u klientů s omezením hybnosti, ať už v důsledku vnějšího zásahu, nebo v důsledku postižení centra, v mozku, kde pohyb vzniká. Při hipoterapii je kůň vždy veden vodičem, klient je tedy z hlediska ovládání koně zcela pasivní, a na koni je různě polohován za účelem terapeutického cíle. Právě poloha hraje významnou roli v celkovém efektu terapie (Jiskrová a kol. 2010). Jedna z častých poloh, využívaná především u klientů, kteří nedokáží sedět, je poloha na břiše. Klient/dítě je položen na koni zády po směru jízdy. Koňská zád' poskytuje polohu pro rozložení loktů do opory, břicho je položené přímo na hřbetu koně a nohy jsou volně za kohoutkem koně (nejhlubší místo). Hlava je buď držena v prodloužení páteře, popř. leží na koňské zádi (Lantelme, Smíšková, 2009, online). Polohu na břiše označuje Jiskrová a kol. (2010) za nejstabilnější. Poloha leh na břiše může být realizována i po směru jízdy, tu autorka Jiskrová a kol. (2010) považuje zejména za relaxační či úvodní polohu. „*Klient sedí na koni a trupem se nakloní a položí vedle krku koně. Horní končetiny visí volně podél krku koně.*“ (Müller a kol., 2014, s. 468). Další možností je poloha pytel (indián), kdy je klient položen na břiše napříč přes hřbet koně, to zajišťuje uvolnění v oblasti páteře. Poloha obrácený sed, vypadá tak, že klient sedí v proti směru jízdy s oporou horních končetin o koňskou zád'. Poloha v sedu s držením, respektive obkročný sed na koni

s možností úchopu horních končetin za madla, se využívá zejména u klientů, kde je hybnost zachována ve větším rozsahu, a kde úroveň vzpřímení dovoluje tuto polohu zaujmout (Jiskrová a kol., 2010). Výjimečnou polohou je tzv. asistovaný sed, kdy klient sedí na koni s terapeutem, což umožňuje bezprostřední kontakt asistenta s klientem. Terapeut může manuálně pracovat na zlepšení podmínek, dále tato poloha umožňuje neustálou kontrolu správného sedu klienta. *„Nevýhodou může být opírání se klienta o terapeuta, tím terapie ztrácí efekt samostatného přijímání pohybu klientem. Tuto polohu proto mohou s kladným terapeutickým efektem využívat pouze zkušení fyzioterapeuti s dobrými jezdeckými schopnostmi, aby při případném uskočení koně polohu v klidu „useděli“ a nepoškodili klienta.“* (Lantelme, Smíšková, 2009, online). Jiskrová a kol. (2010) u této polohy upozorňuje také na riziko neuváženého výběru koně, pro kterého je realizace asistenčního ježdění velmi náročná.

Hipoterapie je užívána u široké škály klientů se zdravotním postižením. Bukovek (2009, in Grados, Agís, 2011) uvádí např. poruchy autistického spektra, Downův syndrom, roztroušenou sklerózu, svalovou dystrofii, traumatické poranění mozku a poruchy sluchu. Jiskrová a kol. (2010) výčet doplňuje o zdravotní postižení typu vadné držení těla, skolióza, hyperkyfóza páteře, epilepsie, úrazy páteře, nádorové onemocnění CNS, úrazy hlavy s postižením CNS, infantilní cerebrální paréza – dětská mozková obrna, vrozený rozštěp páteře – spina bifida a další. Naopak o vhodnosti lze pochybovat u diagnóz jako je hemofilie, nekontrolovatelná epilepsie, popř. u klientů se sklony k agresí vůči zvířatům (Bukovek, 2009, in Grados, Agís, 2011).

Aktivity s využitím koní a psychoterapie pomocí koní

Další složkou hiporehabilitace jsou aktivity s využitím koní a psychoterapie pomocí koní. Tyto oblasti se navzájem prolínají, nedají se proto od sebe oddělit, zároveň však existuje mezi nimi hlavní rozdíl. Zatímco aktivity s využitím koní se řadí do působnosti v oblasti pedagogiky a sociální sféry, psychoterapie pomocí koní spadá pod oblast psychologie a psychiatrie. Jejich rozdílnost je spatřována také v odborném personálu (Müller a kol., 2014). Do společné kapitoly je autorka práce řadí také proto, že dlouho byly známé pod pojmem léčebné pedagogické a psychologické léčení. Právě toto označení lze nalézt u autorů Hornáčka, Hollého (2005) nebo u autorky Jiskrové a kol. (2010).

Aktivity s využitím koní využívá prostředí jezdecké stáje, kontaktu s koněm a vzájemné interakce s ním jako prostředek motivace, aktivizace a vzdělávání. Jedná se o metodu speciální pedagogiky a sociální práce, je určena lidem se specifickými potřebami (Müller a kol., 2014). „*Psychoterapie pomocí koní je metoda psychoterapie, přičemž jejím cílem je zmírnit či odstranit projevy některých duševních poruch a ovlivnit psychiku klienta prostřednictvím kontaktu s koněm a jejich vzájemnou interakcí.*“ (Jiskrová a kol., 2012, s. 68).

Müller a kol. (2014) uvádí čtyři základní oblasti jedince, u kterých dochází ke změnám při správném aplikování psychoterapie pomocí koní a aktivit s využitím koní. Jednotlivé oblasti se vzájemně prolínají. Jedná se o stimulaci tělesnou, psychickou, sociální a preventivní. Tělesná stimulace se částečně prolíná s hipoterapií. Stejně jako v hipoterapii dochází díky trojdimenzionálnímu pohybu koně k fyziologickým změnám klienta (rytmizace organismu, zlepšení rovnováhy, reedukace chůze, a další viz. hipoterapie). K tělesné stimulaci však v oblasti aktivit s využitím koní a psychoterapie pomocí koní dochází také mimo samotnou jízdu, a to prostřednictvím vedení koně ze země, čištění koně a při další práci ve stáji (Müller a kol., 2014). Při dodržování zásad a pravidel ve stáji, vytvořením pracovních návyků a pocitu zodpovědnosti za péči o koně klient již nepovažuje zvíře za pouhý prostředek k ježdění, ale jako živou bytost. Posílena je také motivace a stálost u provozování aktivity (Jiskrová a kol., 2012). Zde dochází ke prolínání se stimulací psychickou, kde prostřednictvím koně a aktivit s ním je u klientů ovlivněna jejich emoční a kognitivní stránka (Müller a kol., 2014). Aktivita mohou probíhat individuálně či skupinově. Obrovský vliv skupinové formy uvádí Rynešová (2009, in Müller a kol., 2014, s. 472) následovně: „*Je zaměřena na podporu zdravého sebevědomí a správného sebehodnocení, sebereflexi a zpětnou vazbu, stimulaci vůle, motivace a zájmů, formování interpersonálních vztahů ve skupině (asertivita, zpětná vazba, kooperace), pozitivní sociální učení nápodobou a posilováním a také stimulaci kreativity*“. Jiskrová a kol. (2012) uvádí také zlepšení navazování vztahů a změny v chování i na rovině individuální, tzn. v přímé interakci se samotným koněm. A to jak k chování nepřiměřeně submisivního či naopak nepřiměřeně dominantního. Kůň je zvíře žijící ve stádě, ve kterém fungují sociální vazby na základě daných pravidel, hierarchie a způsobů komunikace obdobně jako u lidí. Kůň klienta nekritizuje, ale jasně vyjadřuje své potřeby a projevy. Nejenom že samotný kůň je svojí velikostí a impozantností velkou motivací, ale také díky jeho stabilnímu jednání klientovo nepřiměřené chování usměrňuje. Jako velké a silné zvíře představuje kůň paradox, protože jeho síla je řízena lidskou vůlí. Jemná povaha koně představuje otevřenost, která je obzvláště významná u klientů s negativním

společenskýmigmatizmem (Bachi, 2000, in Bachi, Terkel, Teichman, 2000). Poslední stimulace preventivní je vysvětlována tak, že v průběhu terapie dochází u klienta k vytvoření „koníčka“. Tato stimulace je přínosná zejména u klientů léčených proti závislosti, kterým tato záliba dopomáhá vrátit se do normálního života (Müller a kol., 2014). Kontakt s koněm a práce ve stáji řadí do vhodné prevence u závislostech na alkoholu, drog, gamblerství atd. také Vítková, Pipeková (2001, s. 145): „... *péče o živého tvora může pomoci smysluplně vyplnit volný čas*“. K důležitým prostředkům řadí Jiskrová a kol. (2012) také obranné a přirozené reakce koně. Chování klienta je neustále konfrontováno okamžitými a jednoznačnými reakcemi koně, které jsou vždy autentické. Kůň jedná bez morálních důsledků odsouzení, bez emočních trestů, je neutrální a nezaujatý.

Mezi techniky v oblasti psychoterapie pomocí koní a aktivity s využitím koní Müller a kol. (2014, s. 473, 474) řadí:

- *učení se základních informací o koních, postrojích,*
- *přímý fyzický kontakt s koněm (hlazení, objímání),*
- *kontakt s koňmi ve stáji, krmení koní,*
- *práce ve stáji (podestýlka, úklid),*
- *sedláni a uzdění, čištění koně,*
- *vodění koně na vodítku po jízdárně, ve známém terénu,*
- *jednoduchá cvičení na koni pro získání rovnováhy,*
- *jízda na koni v sedle nebo s madly,*
- *ježdění na lonži,*
- *samotná jízda po jízdárně nebo za asistence vodiče koně,*
- *nácvik relaxace,*
- *hry s míči, kužely, obručemi, překážková dráha, slalom.*

Jiskrová a kol. (2012, s. 100, 115) uvádí cílové skupiny klientů, pro které jsou aktivity s využitím koní a psychoterapie pomocí koní přínosné:

- *děti s poruchami učení a chování,*
- *děti s vadami řeči,*
- *klienti s mentálním postižením,*
- *klienti se smyslovými vadami,*
- *duševně nemocní klienti,*
- *klienti trpící poruchami příjmu potravy,*

- klienti se závislostmi na návykových látkách nebo hracích automatech,
- klienti, kteří se obtížně sociálně začleňují
- a v neposlední řadě klienti s diagnózou autismus

Naopak kontraindikovaní mohou být dle Müller a kol. (2014, s. 473): „klienti s organickou poruchou vědomí, těžkou a hlubokou mentální retardací, akutní intoxikací, akutní psychotickou poruchou a odvykací stravou, akutní fází schizofrenie, maniodepresivitou a dalšími afektivními poruchami. Nedoporučuje se také klientům s nepřekonatelnou nechutí či neochotou podrobit se hiporehabilitaci.“.

Parajezdeckví

Poslední kategorií hiporehabilitace je parajezdeckví. Tato metoda je na rozdíl od ostatních založena na aktivním ovládáním koně klientem. Řadí se pod sport, který je určen osobám se zdravotním postižením. Jezdec se učí jízdě na koni za pomoci speciálních pomůcek či technik, dále může jezdec ovládat voltižní cviky nebo vedení koně v zápřahu (Jiskrová a kol., 2012). Vítková, Pipeková (2001) uvádí, že většině případů se jedná o klienty, kteří začínali hipoterapií a sportovním ježděním na ni navázali. „Tato aktivita umožňuje klientům udržovat a zvyšovat fyzickou kondici a umožňuje handicapovaným vyrovnat se se svým postižením a prostřednictvím sportu se zařadit mezi zdravé vrstevníky“ (Vítková, Pipeková, 2001, s. 134). Případný vzájemný úspěch vede k partnerství mezi jezdcem a koněm, čímž je ještě více posílena motivace klienta (Heipertz, 1981, in Bracher, 2000).

Paradrezura se řadí mezi paralympijský sport, který je hodnocen dle pravidel jako při klasické drezúře. Jezdci však mají možnost využití kompenzačních pomůcek pro vyrovnávání jejich „handicapu“. Existuje klasifikace do 4 skupin a 5 kategorií podle stupně postižení. Na základě fyzických i psychických možností (schopností) jsou určovány jezdcům profily. Další sportovní disciplína pro osoby se zdravotním znevýhodněním je paravoltiž – tzv. gymnastika na koni. Cvičenec provádí různé gymnastické cviky na neosedlaném koni. Může tak cvičit jak jednotlivě, tak ve dvojici nebo ve skupině. Soutěžící jsou opět rozděleni do kategorií na základě kategorie zdravotního postižení a schopností/možností. Závodí buď na koni nebo na trenažeru – barelu. Další disciplínou je parawestern. Tento mladý sport opět vychází z klasických westernových disciplín, které však zohledňují kategorie zdravotního postižení

úpravami. Poslední je paravozatajství. I tento sport je přizpůsoben osobám se zdravotním postižením (Jiskrová a kol., 2012).

Výše bylo uvedeno základní členění hiporehabilitace, ze které vychází i současná hiporehabilitační praxe. Reflektuje jej i Česká hiporehabilitační společnost (s celorepublikovou působností). V odborné literatuře se lze setkat i s dalším dělením. Velemínský a kol. (2007, s. 223–224) uvádí následující dělení v oblasti využití koní pro terapeutické účely:

- a) EAT – Equine – Assisted Therapy (terapie s pomocí koní) může zahrnovat jakoukoliv terapii (mimo hipoterapie) prováděnou uznávaným terapeutickým zařízením. Ta zahrnuje jakékoliv aktivity z oblasti „horsemanship“ (přirozené partnerství člověka a koně), které se realizují buď na koni, anebo ze země. Příkladem může být hřebelcování koně k získání zlepšení rozsahu pohybu, rovnováhy, hrubé a jemné motoriky atd.,
- b) EFP – Equine – Facilitated Psychotherapy (podpůrná psychoterapie s koňmi) – léčba emocionálních poruch a poruch chování prováděná profesionály s licencí v oblasti psychologie nebo psychiatrie, která využívá koně jako nástroje pro zprostředkování interakce mezi klientem a odborníkem,
- c) EEL – Equine Experiential Learning (praktická výuka s pomocí koní) – výukové programy, které jsou přizpůsobeny k seznámení se s výukovou látkou pro populaci se specifickými potřebami a problémy,
- d) EAP – Equine – Assisted Psychotherapy (psychoterapie s pomocí koní) – uplatňují se zde psychoterapeuti a psychiatři. Využití nachází v léčení celé škály psychických poruch a onemocnění,
- e) Hippotherapy (hipoterapie – odvětví fyzioterapie) – fyzioterapeutická metoda využívající pohyb koně.
- f) Therapeutic riding (terapeutické ježdění) – využívá koňské aktivity k podpoře fyzické, kognitivní, emocionální a sociální vitality u postižených osob. Zahrnuje sportovní, volnočasové a rehabilitační aktivity a také vzdělávací a terapeutické aktivity. Zdůraznění terapie ve sportovní činnosti slouží k získávání dovedností k rehabilitaci nebo soutěživosti pod vedením terapeutů s jezdeckou licencí (II. stupně). Sport může zahrnovat pouhé svezení se na koni, ježdění a voltiž (Engel, 2003, in Velemínský a kol., 2007).

1.2 Zásady bezpečnosti při provozu hiporehabilitace a realizační tým

Předpokladem pro bezpečnou praxi hiporehabilitace zajišťuje dle České hiporehabilitační společnosti (2017, online) zejména dobře připravený hiporehabilitační kůň a tým odborně připravených pracovníků.

Hiporehabilitační kůň je kůň, který je speciálně vybraný a připravený pro účely hiporehabilitační praxe. Zajištění těchto podmínek podléhá několika faktorům. Je to prvotní výběr koně. Obecně nemůžeme hovořit o nejvhodnějším plemeni, avšak nejpočetnějším zastoupením jsou koně užitkové typu (chladnokrevný, teplokrevný, pony) a kříženci. Valaši a klisny musí být starší 5 let a důležitý je také zdravotní stav. Pro hipoterapii je důležitá zejména stavba těla koně a mechanika pohybu. V oblasti aktivit s využitím koní a psychoterapie pomocí koní je nejdůležitější vhodný charakter koně a psychická odolnost. Na samotný výběr navazuje výcvik koně. Zařazena je práce ze země, práce pod sedlem a s lonží, specifická práce pro vykonávání hiporehabilitace (nástup k rampě, klidné reakce na pomůcky, manipulaci, hlasové projevy atd.) a záprah a těžký tah (Česká hiporehabilitační společnost, 2017, online). Ve většině středisek probíhá příprava a výcvik koně pomocí metody „horsemanship“, která je založena na přirozené komunikaci a přirozeným partnerstvím mezi člověkem a koněm (Müller a kol., 2014). Důležitá je také výživa koně a veterinární péče (odčervení, očkování, korektury kopyt, kontrola chrupu, fyzioterapeutická problematika atd.). V neposlední řadě je důležité zmínit oblast bezpečné zátěže koně, která je v hiporehabilitační praxi velká. Bezpečná „pracovní doba“ koně je závislá na druhu práce i cílové skupině. Důležitý je pak odpočinek a relaxace ve společnosti koní. Česká hiporehabilitační společnost (2017, online) doporučuje zařadit kromě běžného denního odpočinku také dlouhodobé prázdniny, kdy koně nepřijdou do styku s žádnými klienty. Pro bezpečnou terapii, která je pro koně velmi náročná, byl ustanoven Řád ochrany zvířat při veřejném vystoupení koní, jehož účelem je standardizovat používané pomůcky, péči, výcvik a přípravu koní (Müller a kol., 2012). Mezi další nutné vlastnosti koně pro hiporehabilitaci jsou řazeny dále společenská povaha, ochota pracovat, vztah k lidem, nezkaženost předchozí výchovou či schopnost rozeznávat zdravého a handicapovaného jezdce (a přizpůsobit se mu) (Valenta, 2009). V případě, že se jedná o hiporehabilitační středisko, které se řadí (má ambice na zařazení) mezi Středisko doporučené hiporehabilitace nebo Středisko praktické výuky, je nutné, aby kůň měl úspěšně absolvované Specializační zkoušky

pro koně a pony zařazené do hiporehabilitace. Tyto zkoušky prověřují vlastnosti koně a jeho získané dovednosti, které vyhovují hiporehabilitační praxi (Česká hiporehabilitační společnost, 2017, online).

Dalším důležitým faktorem pro bezpečnou hiporehabilitační praxi je také kvalifikace a odbornost pracovníků. Následující výčet o kvalifikaci a odbornosti pracovníků je dle České hiporehabilitační společnosti (2017, online) a dle Jiskrové (2012).

V oblasti hipoterapie se jedná o lékaře, fyzioterapeuta nebo ergoterapeuta, asistenta, cvičitele koní pro hipoterapii a vodiče koně. Lékař, který provádí vyšetření klienta a doporučuje pro klienta hipoterapii, spolupracuje s fyzioterapeutem nebo ergoterapeutem, a sleduje výsledky terapie (není přítomen u samotné terapie). Fyzioterapeut nebo ergoterapeut, který provádí a vede vlastní hipoterapii (vybírání koně, určuje polohu klienta, tempo práce, dobu), musí být vždy přítomen při každé terapeutické jednotce. Kromě samotného vzdělání fyzioterapeuta/ergoterapeuta, musí absolvovat také speciální kurz. Asistent je proškolená osoba, která pomáhá terapeutovi, stejně tak vodič koně musí být příslušným způsobem proškolen a je nápomocný při terapeutické jednotce. Důležitý je také cvičitel koní/jezdecký instruktor, který připravuje koně pro účel hipoterapie, ručí za zdravotní stav koně, popř. i chod stáje. V rámci aktivit s využitím koní a psychoterapie pomocí koní stejně jako u hipoterapie je součástí týmu lékař, asistent, cvičitel i vodič. U aktivit s využitím koní je pak řídicí osobou vedoucí instruktor/garant, který musí splňovat požadavek pedagogického vzdělání nebo jiné vzdělání doplněné tzv. pedagogickým minimem, nebo se může jednat o sociálního pracovníka (v případě jiného vzdělání ve zdravotně-sociální oblasti), dále absolvent zooterapeutických oborů na vysoké škole či psycholog/lékař/jiný terapeut s absolvovaným akreditovaným psychoterapeutickým výcvikem. Opět je však nutné také speciální kurz určený pro tyto aktivity. Odborným garantem pro psychoterapii pomocí koní je lékař se specializací v oboru psychiatrie nebo klinický psycholog, také musí mít absolvovaný příslušný kurz pro tento obor hiporehabilitace. Závěrem, pokud se jedná o instruktory v rámci parajezdeckví, musí pracovník splňovat kvalifikaci cvičitel/trenér s platnou licencí České jezdecké federace, v případě paravoltiže také lonžerské zkoušky (Česká hiporehabilitační společnost, 2017, online; Jiskrová a kol., 2012). Pro zajištění bezpečnosti a efektivity by dle Zadnikar, Kastrin (2011), všichni instruktoři, ačkoli nejsou obvykle všichni zdravotničtí odborníci, měli být vědomi zdravotního stavu jezdce, kontraindikací, zdravotního postižení a dalších omezení.

Müller a kol. (2014, s. 459) zařazují do hiporehabilitačního týmu také pozici tzv. fundraiser (projektový manažer), který: „... má za úkol vytváření žádostí o dotace, granty, sponzorské dary a jiné finanční nebo i materiální příspěvky, tvorbu projektů a celkové finanční zabezpečení provozu. Je také jedním z hlavních organizátorů akcí pořádaných hiporehabilitačními středisky.“. Důležitý význam této pozice uvádí také Lantelme (2010, online), v kontextu finančního zabezpečení střediska. Autorka uvádí: „Klienti platí za prováděné služby v průměru 100 až 200 Kč za jednu terapeutickou jednotku či jezdeckou lekci, což odpovídá asi 1/3 reálných nákladů. Výška a pravidelnost finančních obnosů získaných od sponzorů je založená na osobním přístupu fundraisera, kredibilitě organizace a výsledcích vaší práce.“.

Česká hiporehabilitační společnost (2017, online) uvádí jako předpoklad pro bezpečnou praxi také vybavení střediska (bezbariérové prostředí, nasedací rampa, výstroj pro koně), použití bezpečnostní helmy a očkování klienta proti tetanu. Jak je uvedeno v Jiskrová a kol. (2012) také nutnost vedení knihy úrazů, rehabilitační plán nebo také vnitřní předpisy areálu dostupné pro návštěvníky a udržované, bezpečné a popř. uzavíratelné prostory v areálu, jako jsou sklady krmiv, stáje atd. Důležité je také vedení příslušné dokumentace střediska. Její součástí jsou: „zprávy o diagnózách a zdravotním stavu klientů, záznamy z vyšetření a z průběhu terapií. Dokumentace by také měla obsahovat sepsané očekávání rodičů či zákonných zástupců od hiporehabilitace, s přihlédnutím k reálným možnostem.“ (Müller a kol., 2012, s. 461).

1.3 Délka terapeutických jednotek

Terapeutickou jednotku hipoterapie určuje fyzioterapeut/ergoterapeut dle potřeby klienta. Je nutno brát v potaz koordinační schopnosti, svalovou sílu, unavitelnost, momentální fyzický i psychický stav klienta, stádium pohybového vývoje atd. (Jiskrová a kol., 2012). Obvyklá doba trvání je dle České hiporehabilitační společnosti (2017, online) 10-20 minut, Jiskrová a kol. (2012) uvádí jednotku v délce 15-30 minut. Zdravotnímu stavu klienta, ale také cílům, které jsou stanoveny podléhá také délka jednotky u aktivit s pomocí koní. U lekce individuální se jedná o dobu 20-60 minut, u skupinových lekcí se jedná o delší dobu (30-120 minut i déle) (Česká hiporehabilitační společnost, 2017, online).

2 Poruchy autistického spektra

Následující kapitola má „za úkol“ stručně – pro potřeby práce s cílovou skupinou – vymezení oblasti poruch autistického spektra. Je orientována na základní seznámení se s touto kategorií zdravotního postižení, s jeho terminologií, definicí, diagnostikou a etiologií. Pro potřeby výzkumu jsou součástí také informace, které poukazují na vhodnost hiporehabilitace pro osoby s poruchami autistického spektra.

Kromě pojmu poruchy autistického spektra se můžeme setkat i s jiným označením této problematiky, a to jak v laické i odborné sféře. Příkladem je autismus nebo pervazivní vývojové poruchy, ale i jiné pojmy jako např. autistické rysy, časný dětský autismus a další již spíše zastaralé pojmy. Nyní je v České republice preferován název poruchy autistického spektra (Říhová a kol., 2011).

V Mezinárodní klasifikaci nemocí WHO (MKN – 10) je uváděn termín pervazivní vývojové poruchy (nachází se pod alfanumerickým kódem F84). Řadí se sem dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, jiná dětská dezintegrační porucha, hyperaktivní porucha sdruženou s mentální retardací a stereotypními pohyby, Aspergerův syndrom, jiné pervazivní vývojové poruchy a pervazivní vývojové poruchy nespecifikované (Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů, 2017, online).

Poruchy autistického spektra patří mezi poruchy dětského mentálního vývoje. Vývoj dítěte je odlišný již v raném věku. Říhová a kol. (2011, s. 11) definuje poruchy autistického spektra jako „celoživotní, vrozené, vývojové poruchy zásadně ovlivňující celkový vývoj dítěte. Vývoj dítěte s PAS je narušen do hloubky, v mnoha směrech (komunikace, sociální oblast, hra, představivost, ...) a zásadním způsobem ovlivňuje jeho další život“. Valenta (2015, s. 139) vymezuje poruchy autistického spektra následovně: „... jedná se o závažné vývojové poruchy projevující se především zhoršenou sociální interakcí a narušením schopnosti verbální i neverbální komunikace, představivosti a stereotypním repertoárem zájmů a aktivit.“. Definice obsahuje základní oblasti (projevy), které Fischer a kol. (2014) vymezuje jako bazální diagnostické elementy, tzv. triádu postižení. Jedná se potíže v oblasti komunikace, sociální interakce a představivosti (poslední element se liší u různých autorů). Fischer a kol. (2014) upozorňuje také na skutečnost, že přibližně 80 % jedinců s klasickou formou autismu má zároveň určitý typ mentálního postižení. Frekvence symptomů a tíže poruchy se

u každého jedince velmi liší. „*Některé dovednosti mohou zcela chybět, jiné jsou jen výrazně opožděné.*“ (Čadilová, Jůn, Thorová a kol., 2007, s. 13). Na rozmanitost projevů upozorňuje také Bartoňová, Bazalová, Pipeková (2007, s. 130): „... *nelze najít dva jedince s autismem, kteří by měli stejné projevy.*“.

Diagnostika „*je vzhledem k širokému spektru poruch a symptomů velice náročný a zdlouhavý proces*“ (Fischer a kol., 2014, s. 190). Provádí ji klinický psycholog a psychiatr, kteří používají řadu diagnostických škál a metod. Mezi nejčastější patří semistrukturovaná škála CARS-2, ADOS-2, pozorování, rozhovor, vývojové škály (Gesselova vývojová škála, škála N. Bayleyové), testy rozumových schopností, screeningové diagnostické nástroje (Thorová, 2006; Hrdlička, Komárek, 2004, Jelínková a kol., 2002, in Říhová a kol., 2011). Říhová a kol. (2011) uvádí oblasti, kterých si lze všimnout již v raném věku. Tyto projevy mohou upozornit pediatra či jiného odborníka a vést k dalšímu odbornému vyšetření. Řadí sem: „*obtíže s navazováním zrakového kontaktu; omezení či chybění spontánního zájmu o sociální a tělesný kontakt; opožděný vývoj řeči; dítě nereaguje na oslovení; dítě působí dojmem, že neslyší; užívá několik slov, avšak náhle přestane s jejich používáním; projevuje specifické řečové projevy; nefunkční užívání předmětů a zvláštnosti v motorickém projevu*“ (Říhová a kol., 2011, s. 24).

Příčina je doposud neznáma, neexistuje konkrétní a specifická příčina autismu. Hovoří se o důsledku organického poškození mozku (neurologická porucha), na kterém se pravděpodobně podílí více symptomů (genetická podmíněnost, exogenní vlivy v prenatálním období vývoje, neurochemické odlišnosti CNS) (Fischer a kol., 2014).

2.1 Vhodnost hiporehabilitace pro osoby s poruchami autistického spektra

Hiporehabilitace jako součást animoterapie je doporučována jako jedna z intervenčních metod a často bývá řazena do ucelené rehabilitace pro tuto cílovou skupinu. Do doporučených terapií řadí hiporehabilitace ve svých publikacích například autorka Pastieriková (2013) nebo Říhová a kol. (2011). Také Jiskrová a kol. (2012) uvádí ve své publikaci základní charakteristiku nejčastějších postižení, nemocí a specifických potřeb klientů v oblasti aktivit s využitím koní a psychoterapie pomocí koní. Uvádí zde také klienty s diagnózou autismus. Charakteristika je doplněna následujícím: „*Autista se dá oslovit „přes“ zvíře, které komunikuje nonverbálně, ale*

naprosto jednoznačně, dává jasné a srozumitelné signály a často slouží jako prostředník mezi terapeutem a dítětem.“ (Jiskrová a kol., 2012, s. 114-115).

Kromě samotné komunikace může mít vliv hiporehabilitace s poruchami autistického spektra i v jiných oblastech. Výsledky studie autorů Ajzenman, Standeven, Shurtleff (2013) naznačují zlepšení dětí s tímto zdravotním postižením i v oblastech posturální kontroly a adaptivním chováním. To může dětem poskytnout zlepšení ve výkonu a účasti na každodenních činnostech. Autoři na základě studie také předpokládají zvýšenou ochotu účastnit se vlastní péče a sociální interakce, která je výrazným problémem u tohoto typu postižení. Děti po 12 týdnech účasti na hiporehabilitaci vykazovaly lepší posturální stabilitu a zlepšení v receptivní komunikaci. Autoři také zmiňují, že díky nepřetržitému pohybu koně, mohou být u klientů vyvinuty automatické posturální mechanismy, což naznačuje, že hiporehabilitace může velmi ovlivnit základní dovednosti, které jsou zásadní pro rozvoj složitějších motorických dovedností.

Zlepšení motorických dovedností předkládá i pilotní studie Gabriels a kol. (2012). Skupina dětí s diagnózou poruchy autistického spektra provedla po deseti týdenní hiporehabilitaci významné zlepšení také v oblasti hyperaktivity, stereotypního chování, expresivních jazykových dovedností a podrážděnosti.

3 Střediska hiporehabilitace v Jihomoravském kraji

V České republice je pro hiporehabilitační praxi důležitým prvkem existence České hiporehabilitační společnosti. V následující kapitole je organizace charakterizována, zejména její kategorie členských středisek. Dále velmi stručně vymezuje Jihomoravský kraj z geografického hlediska. Pro praktickou část práce (směrem k jejímu pojetí a cílům) jsou zásadní střediska spadající právě pod Jihomoravský kraj, jejich výčet je také obsahem této kapitoly.

3.1 Jihomoravský kraj

Jihomoravský kraj jako jeden ze 14 krajů České republiky v jihovýchodní části republiky při hranicích s Rakouskem a Slovenskem (z jižní strany). Ze strany západní pak sousedí s krajem Jihočeským a Vysočinou, směrem na sever je to hranice s Pardubickým krajem, severovýchodně se rozprostírá Olomoucký kraj a posledním sousedem, ze strany východní, je Zlínský kraj. Centrem kraje je Brno, druhé největší město České republiky. Rozloha Jihomoravského kraje ke dni 31. 12. 2015 činila 719 506 ha. Kraj se dělí dále na 7 okresů (Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo) (Portál Jihomoravského kraje, 2017, online).

3.2 Česká hiporehabilitační společnost

Česká hiporehabilitační společnost je dobrovolný, neziskový spolek, který v rámci celé České republiky zaštituje členská hiporehabilitační střediska a zároveň podporuje správnou hiporehabilitační praxi, aby byla kvalitní a bezpečná (Česká hiporehabilitační společnost, 2017, online). V roce 2016 oslavila 25 let od svého založení. Členem spolku se může stát každá fyzická i právnická osoba. Její motto je „Hiporehabilitace, jak má být.“ (Česká hiporehabilitační společnost, 2017, online). Hlavním posláním organizace je „rozvoj, propagace a zkvalitňování metodiky hiporehabilitace – tedy všech aktivit a terapií s pomocí koní pro osoby se zdravotním znevýhodněním a specifickými potřebami“ (Česká hiporehabilitační společnost, 2017, online). Organizace poskytuje členským střediskům různé formy konferencí, kurzů a školení pro odborníky ve všech oblastech hiporehabilitace. Mezi další akce organizované tímto sdružením patří soutěže, soustředění, vzdělávací, kulturní a společenské akce. Členům poskytuje také metodiky a standarty k hiporehabilitační praxi,

a vydává odborný časopis HIPOrehabilitace. Časopis vychází průměrně 2krát až 3krát ročně, a to od roku 1994 (od roku 2009 v elektronickém formátu) (tamtéž).

Pro klienty a veřejnost je společnost zejména prvním poskytovatelem všeobecných informací o hiporehabilitaci. Nabízí články z různých oblastí této terapie, nalezne zde i pomoc v oblasti výběru střediska na základě kvality, aj. Na oficiálních stránkách uživatel nalezne také oficiální slovník, který mu napomůže orientovat se a získat přehled o pojmech, které souvisí s hiporehabilitační praxí. Organizace se stává zprostředkovatel a navázání prvního kontaktu s konkrétním střediskem, a to prostřednictvím přehledného seznamu všech členských středisek na území České republiky. Momentálně je vedeno 49 členských středisek, která jsou rozdělena do následujících kategorií (na základě kvality hiporehabilitační praxe).

Střediska praktické výuky:

Tato členská střediska jsou doporučována k odborným praxím v rámci vzdělávání pod záštitou České hiporehabilitační společnosti, a to základě splněných nároků ve všech oblastech hiporehabilitační praxe, zejména přípravy koní a odborné způsobilosti pracovníků. Dále nabízí seznámení s provozem střediska, způsobem vedení koní a péčí o ně, s vhodnými metodickými postupy a vhodným vybavením a pomůckami pro jednotlivé obory hiporehabilitace, s výběrem vhodných postupů a technik, způsobem vedení dokumentace atd. Středisek, která se řadí do této kategorie, je celkem 11, přičemž „jejich“ terapeuti a instruktoři mají požadované vzdělání a minimální 5letou praxi v oboru. Hiporehabilitační koně mají licenci České hiporehabilitační společnosti nebo registraci pro parajezdeckví (Česká hiporehabilitační společnost, 2017, online).

Středisko doporučené hiporehabilitace:

Stejně jako u předchozí kategorie i tady pracovníci splňují nároky na vzdělání a koně mají licenci, nebo jsou registrováni pro parajezdeckví. Tato střediska splňují nároky také svým zázemím a prováděním kvalitních služeb pro klienty v daném oboru hiporehabilitace, proto jsou doporučováni jako kvalitní střediska hiporehabilitační praxe. Zaregistrovaných středisek je 21 (Česká hiporehabilitační společnost, 2017, online).

Registrované středisko:

Kategorie nesoucí název *registrované středisko* sice odpovídá nároku na vzdělání a odbornost pracovníku, rozdíl oproti předchozím kategoriím je v hiporehabilitačních koních, kteří nemají licenci nebo registraci pro parajezdectví. Jedná se o 10 středisek (Česká hiporehabilitační společnost, 2017, online).

Přidružená střediska:

Jsou registrovaná střediska, ve kterých terapeuti a instruktoři nesplňují kvalifikační a odborné požadavky nebo středisko nevyužívá ke své činnosti koně a pony, ale pracuje s jinými zvířaty (Česká hiporehabilitační společnost, 2017, online).

Česká hiporehabilitační společnost poskytuje klientům či návštěvníkům jejich webových stránek přehledné informace o každém středisku. Jedná se o informace o kategorii, do které středisko spadá, adresu střediska, kontakt, webové stránky, popřípadě i facebookové stránky. Nechybí také ilustrační fotografie nebo logo střediska. Pro rychlou a přehlednou orientaci pro zájemce o využití služeb hiporehabilitace kategorizace středisek nabízí zařazení do jednotlivých krajů.

V rámci Jihomoravského kraje Česká hiporehabilitační společnost nabízí tato střediska:

- **Středisko hiporehabilitace Epona Brno**
 - Středisko praktické výuky
 - Středisko doporučené hiporehabilitace
- **Jezdecký oddíl Fanny Hostěnice**
 - Středisko doporučené hiporehabilitace
- **Centrum Kociánka**
 - Středisko doporučené hiporehabilitace
- **Mini farma ve městě**
 - Přidružená střediska
- **Piafa Vyškov, z. ú.**
 - Registrovaná střediska

VÝZKUMNÁ ČÁST

4 Výzkumná otázka a cíl práce

Hlavním cílem práce je zjistit a analyzovat dostupné informace o možnostech hiporehabilitace z pohledu (pro potřeby) rodičů dětí s poruchami autistického spektra.

Na základě tohoto cíle byly vymezeny tyto dvě výzkumné otázky:

- **Výzkumná otázka č. 1:** Jaké (a jak) jsou pro rodiče dostupné informace z oblasti organizačně ekonomické?
- **Výzkumná otázka č. 2:** Jaké (a jak) jsou pro rodiče dostupné informace z oblasti terapeutické?

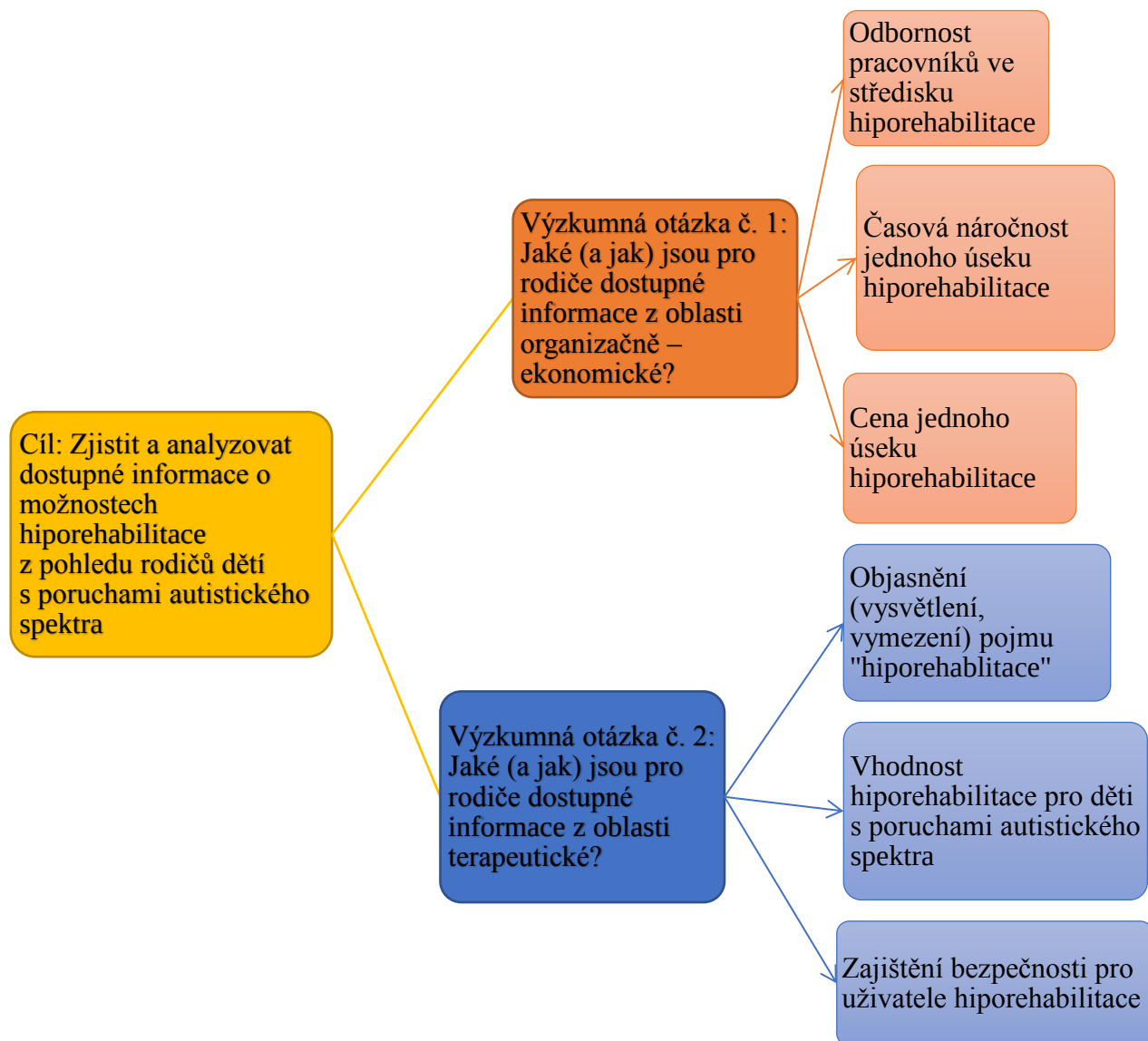
Indikátory k výzkumné otázce č. 1:

- Odbornost pracovníků ve středisku hiporehabilitace
- Časová náročnost jednoho úseku hiporehabilitace
- Cena jednoho úseku hiporehabilitace

Indikátory k výzkumné otázce č. 2:

- Objasnění (vysvětlení, vymezení) pojmu „hiporehabilitace“
- Vhodnost hiporehabilitace pro děti s poruchami autistického spektra
- Zajištění bezpečnosti pro uživatele hiporehabilitace

Grafické znázornění cíle, výzkumných otázek a indikátorů k výzkumným otázkám:



5 Metodický rámec výzkumu

5.1 Obsahová analýza

Pro potřeby analýzy informací směrem k cíli práce a výzkumným otázkám byla zvolena metoda obsahové analýzy. Výzkumnou metodu lze volně chápat jako „*systematický postup získávání a zpracování dat se záměrem objasnit sledovanou problematiku*“ (Skutil a kol., 2011, s. 79). Autor Miovský (2006, s. 238) definuje obsahovou analýzu jako: „*široké spektrum dílčích metod a postupů sloužících k analýze jakéhokoliv textového dokumentu s cílem objasnit jeho význam, identifikovat jeho stylistické a syntaktické zvláštnosti, případně určit jeho strukturu*“. Dodává, že se může jednat o veškeré produkty lidské činnosti, do kterých můžeme řadit kromě samotných dokumentů také například obrazy, rytiny, sochy atd. (Maršálová, Mikšík, 1990, in Miovský, 2006).

Obsahová analýza je dle Institutu politického marketingu (2017, online) metodou kvantitativní a objektivní. Při využívání této metody nemusí zkoumající vstupovat do interakce se zkoumaným subjektem, proto o ní hovoří jako o tzv. „*nevtíravé metodě výzkumu*.“ Stejně tak Institut evaluací a sociálních analýz (2017, online) řadí obsahovou analýzu mezi kvantitativní typ analýzy dat. Skutil a kol. (2011) však upozorňuje, že nemusí být jen kvantitativní, ale také kvalitativní. Miovský (2006, in Skutil a kol., 2011, s. 96) „*o této variantě mluví jako o kvalitativně-interpretativní analýze, která nezahrnuje pouze listiny a části textu, ale také veškerá předmětná svědectví, jež mohou sloužit jako pramen k vysvětlení lidského jednání*“. Pokud se výzkumník zaměří na to, jak text popisuje realitu, jedná se dle Silverman (2005, in Skutil a kol., 2011) o výzkumníka kvalitativního, zatímco při zaměření na to, zda výpovědi v textu jsou pravdivé či nepravdivé, jedná se o kvantitativního výzkumníka. Nejprve byla obsahová analýza zejména kvalitativní metodou, jak uvádí Miovský (2006), metody kvantitativní se začaly využívat až později.

Při aplikaci postupů obsahové analýzy bylo vycházeno z obecného principu této metody dle Plichtové (1996, in Miovský, 2006) a částečně také ze zásad, které uvádí Gavora (2000, in Skutil a kol., 2011). Postup byl rozdělen do jednotlivých fází.

5.2 Vymezení základního souboru textů

„Vyhledání a definování základních dokumentů, které budou podléhat obsahové analýze, je výchozí bod“ (Plichtová, 1996 in Miovský 2006, s. 241). Vymezení základního souboru textů, který se vztahuje na danou problematiku, považuje za výchozí fázi také Gavora (2000 in Skutil a kol., 2011), a dodává, že výběr textu je závislý na různých kritériích. Ty si zvolí výzkumník a podléhají celkovému záměru výzkumu.

Pro analýzu dostupných informací byly autorkou zvoleny soubory textů, které jsou volně dostupné pro veřejnost na internetových stránkách. Pro vymezení konkrétních internetových zdrojů v této práci bylo nutné nejprve zvolit určená střediska hiporehabilitace. Střediska podléhají podmínce (kritériu), že musí „spadat“ pod Jihomoravský kraj. Jak už bylo uvedeno, střediska hiporehabilitace byla vyhledávána s pomocí internetových stránek České hiporehabilitační společnosti, která nabízí čtenářům přehledný seznam středisek (na základě úrovně kvality daného střediska). Nový systém kategorizaci členských středisek zavedla Česká hiporehabilitační společnost v polovině roku 2015. Jedním z cílů společnosti je podpora praxe hiporehabilitace jako odborné a bezpečné léčebné a pedagogické metody, proto bylo v práci využito právě seznamu středisek na oficiálních stránkách této společnosti. Je tak zajištěno, že se jedná o odborná pracoviště, která jsou pod záštitou organizace s celorepublikovou působností, a zároveň byla zahrnuta veškerá členská střediska Jihomoravského kraje České republiky.

Střediska jsou zařazena do těchto kategorií na základě úrovně kvality poskytované hiporehabilitace (Středisko praktické výuky, Středisko doporučené hiporehabilitace, Registrovaná střediska, Přidružená střediska). Pro Jihomoravský kraj „spadají“ tato střediska:

- **Středisko hiporehabilitace Epona Brno**

Jedná se o středisko, které spadá do kategorie Středisko praktické výuky a zároveň Středisko doporučené hiporehabilitace. Jejich oficiální webové stránky jsou www.hipoterapie.cz.

- **Jezdecký oddíl Fanny Hostěnice**

Spadá do kategorie Středisko doporučené hiporehabilitace a jejich webové stránky jsou www.fanyhostenice.wz.cz.

- **Centrum Kociánka**

Centrum Kociánka Česká hiporehabilitační společnost řadí do kategorie Středisko doporučené hiporehabilitace. Stránky střediska jsou www.centrumkocianka.cz.

- **Mini farma ve městě**

Středisko se řadí do kategorie Přidružená střediska a jeho webové stránky jsou www.minifarmavemeste.cz.

- **Piafa Vyškov, z. ú.**

Poslední registrované středisko Jihomoravského kraje Piafa spadá do kategorie Registrovaná střediska, jejich webová stránka zní: www.piafa.cz.

Pro obsahovou analýzu byly zvoleny dokumenty v podobách webových stránek jednotlivých středisek (uvedeny výše). Do těchto informací se řadí také texty, které jsou obsaženy v přímých odkazech webové stránky střediska (stránky, na které web střediska poskytuje odkaz). Obsahová analýza práce je zaměřena na cílenou volbu dostupnosti informací „pohledem“ rodičů dětí s poruchami autistického spektra. Autorka předpokládá, že veškeré vyhledávání těchto informací pomocí webových stránek je snadno dostupné pro všechny rodiče s průměrnou znalostí práce na počítači a s internetem (počítačová, informační a technická gramotnost).

5.3 Vymezení významové jednotky

Významová jednotka obsahové analýzy může být dle Gavory (2000, in Skutil a kol., 2011) slovo či více slov, idea, tvrzení a téma. Ferjenčík (2000, in Skutil a kol., 2011) uvádí čtyři základní jednotky, které mohou být stanoveny pro analýzu. Je to slovo nebo symbol, dále téma, ve smyslu nějakého výroku či tvrzení, nikoliv žádný obecný námět či název. Třetí jednotkou je osoba a poslední možností jednotky je odstavec a položka. Právě jednotky odstavec a položka byly zvoleny pro obsahovou analýzu – texty plně korespondují s vymezením této jednotky dle Ferjenčíka (2000, in Skutil a kol., 2011, s. 98) „... Na rozdíl od slova či symbolu v tomto případě neskládáme do připravených kategorií slova, ale větší větné celky.“.

5.4 Stanovení analytických kategorií

Vymezení analytických kategorií je dle Gavory (2000, in Skutil a kol., 2011) klíčovým momentem obsahové analýzy. Podléhají určitým požadavkům, které tentýž autor stanovuje tak, že „... *musí být přiměřené zkoumanému problému; musí být vyčerpávající, tj. zahrnují každý možný prvek obsahu, který souvisí se zkoumaným problémem; musí se vzájemně vylučovat, tj. nesmí se překrývat, a významová jednotka, která vstupuje do jedné kategorie, nesmí vstupovat do kategorie jiné*“. Doba, kdy dojde ke stanovení kategorií, se řídí a odlišuje podle přístupu k obsahové analýze, které uvádí Plichtová (1996, in Miovský, 2006). Jedná se o přístup teoretický a deskriptivní (či deskriptivně – empirický).

Při aplikaci deskriptivního přístupu vznikají kategorie až v průběhu analýzy. Výzkumník se maximálně opírá o samotný text a snaží se, aby kategorie vycházely přímo z textu, to znamená, že na základě textu vytváří kategorie. Ty slouží jako poznámky v textu, na základě kterých výzkumník identifikuje příslušné části textu. Zatímco přístup teoretický se tolik neřídí zdrojového textu. Kategorie jsou vytvářeny předem a vyvozují se na základě teoretických konceptů. Následně je text do kategorií přiřazován. Přiřazování určitých zkratk či jiný způsob označování kategorií (a k nim přiřazených určitých částí textu) je označováno jako proces kódování (Plichtová, 1996, in Miovský, 2006).

Při obsahové analýze autorka využívala přístupu teoretického. Kategorie byly stanoveny před samotným kódováním. Autorka je konstruovala na základě vlastního uvážení a uvážení osob jejích blízkých (a na základě konceptualizování obsahů pojmů teoretického rámce). Jednalo se o zamyšlení a částečné vcítění se do role rodičů a příbuzných dětí s poruchami autistického spektra. Kategorie vznikaly na základě úvahy, co by bylo pro mě, jako „rodiče dítěte s danou kategorií zdravotního postižení“, důležité, a co bych chtěla (potřebovala) znát/informovat se před samotným (zahájením) využívání(m) hiporehabilitace. Samotné kategorie slouží jako indikátory k výzkumným otázkám.

Byly vymezeny tyto kategorie:

- Odbornost pracovníků ve středisku hiporehabilitace.
- Časová náročnost jednoho úseku hiporehabilitace.
- Cena jednoho úseku hiporehabilitace.

- Objasnění (vysvětlení/vymezení) pojmu hiporehabilitace.
- Vhodnost hiporehabilitace pro děti s poruchami autistického spektra.
- Zajištění bezpečnosti pro uživatele hiporehabilitace.

6 Průběh sběru dat

Na základě vymezeného souboru textů a významových jednotek byl provádět sběr dat. Jednotky byly přiřazeny do předem stanovených analytických kategorií. To znamená, že pročitáním jednotlivých internetových stránek středisek hiporehabilitace (určené na základě daného zeměpisného místa – Jihomoravský kraj), byly vyhledávány větné celky, které bylo možné řadit do stanovených analytických kategorií. Jednalo se o větné celky umístěné přímo na webové stránce daného střediska, popř. texty umístěné na přímém odkazu (webové stránky střediska odkazují čtenáře pomocí daného linku na text umístěný na jiné webové stránce). V případě některých kategorií se jednalo o větší větné celky. Autorka uvádí celý text řazený do příslušné kategorie z důvodu interpretace výsledků, které by mohly být pouhým výčtem „důležitého“ subjektivně ovlivněny. Ke každému větnému celku, který je přepsán, náleží také přímá citace doplněná o datum, kdy byl text z internetových stránek přepisován. Autorka tak činí z důvodu možného aktualizování internetových stránek středisek. Vyhledané texty byly zařazeny do přehledné tabulky. Tabulka je označená barvou, která odpovídá barvě indikátorům dané výzkumné otázky (oranžová barva – analytické kategorie/indikátory k výzkumné otázce č. 1 „Jaké (a jak) jsou pro rodiče dostupné informace z oblasti organizačně – ekonomické“; modrá barva – analytické kategorie/indikátory k výzkumné otázce č. 2 „Jaké (a jak) jsou pro rodiče dostupné informace z oblasti terapeutické“). Tabulka obsahuje název střediska hiporehabilitace, samotný větný celek řazený do příslušné analytické kategorie a místo/oblast na internetové stránce, kde byl větný celek dohledán a přepsán. Všechny informace byly vyhledávány a přepisovány z domácího prostředí autorky za pomoci notebooku a síťového připojení na internet, bez přímé konzultace či jiného navázání kontaktu se středisky.

7 Analýza dat

7.1 Odbornost pracovníků ve středisku hiporehabilitace

Prvním indikátorem k výzkumné otázce č. 1 „Jaké (a jak) jsou pro rodiče dostupné informace z oblasti organizačně – ekonomické?“ byla zvolena odbornost pracovníků ve středisku hiporehabilitace. Vznikla na základě předpokladu, že je pro rodiče důležitá informovanost o odbornosti osob, kteří budou pracovat s jejich dětmi a budou zprostředkovávat hiporehabilitaci. Ve zvolených dokumentech – internetové stránky středisek byly analyzovány a přepsány větné celky, které spadají do kategorie vzdělání a případné další odbornosti pracovníků, kteří se přímo podílí na realizaci hiporehabilitace. Jsou zobrazeny v následující tabulce (Tab. 1).

Tab. 1 – Odbornost pracovníků ve středisku hiporehabilitace:

Středisko hiporehabi- litace	Odbornost pracovníků ve středisku hiporehabilitace	Místo/oblast na internetové stránce	Zdroj
Středisko hiporehabilitace Epona Brno	Kůň je vždy veden vodičem na ruce a klient je jištěn speciálně vyškoleným fyzioterapeutem/ergoterapeutem a asistentem.	Podkategorie Hiporehabilitace – Hipoterapie	Středisko hiporehabilitace Epona Brno, 6. 4. 2017, http://hipoterapie.cz/hipoterapie-2/
	... poskytovat ranou péči v hipoterapii může pouze terapeut – specialista v tomto oboru...		
	Asistent – proškolená osoba, která pomáhá terapeutovi, instruktorovi nebo cvičiteli s naplněním cíle terapeutické nebo jezdecké lekce.		
	Cvičitel jezdeckví pro parasport – cvičitel jezdeckví pod Českou jezdeckou federací (ČJF) se speciálním školením v rámci FEI Para-Equestrian (dříve I.P.E.C.), případně se specializačním kurzem pod ČHS.		
Středisko hiporehabilitace Epona Brno	Hipoterapie (HT) ... pod vedením fyzioterapeuta či ergoterapeuta ...	Podkategorie Hiporehabilitace – Oficiální slovník hiporehabilitace	Středisko hiporehabilitace Epona Brno, 6. 4. 2017, http://hipoterapie.cz/oficialni-slovník-hiporehabilitace/
	Instruktor pro přípravu koní pro hiporehabilitaci – osoba, která připravuje koně pro hiporehabilitační účely.		
	Instruktor pro AVK – osoba, která vede proces AVK a nese za něj odpovědnost; má VŠ, VOŠ, SŠ vzdělání humanitního zaměření (psychologie, sociální práce, pedagogika), pedagogické minimum, asistent pedagoga, pracovník v sociálních službách a má absolvován kurz „Léčebné pedagogicko-psychologické ježdění“ na MU v Brně.		

Klasifikátor handicapu – specialista s osvědčením FEI Para-Equestrian, který je oprávněn hodnotit parasportovce s cílem je rozdělit do tříd, které jim umožní optimální úspěch a fair play. Klasifikátorem handicapu může být jen fyzioterapeut nebo lékař.

Lonžér – osoba starší 18 let se splněnou lonžovací zkouškou pod ČJF nebo ČHS.

Pracovník PPK – osoba, která splňuje personální a kvalifikační požadavky dle Standardů kvality pro PPK České hiporehabilitační společnosti.

Rozhodčí – osoba proškolená ČJF, WCR nebo ČHS, která dbá na dodržování určených pravidel (technický delegát) a která rozhoduje o výsledcích parajeckých soutěží.

Terapeut – osoba, která prošla speciálním výcvikem v jedné nebo více odvětvích zdravotnictví a má osobnostní předpoklad vykonávat tuto náročnou práci.

Pro hipoterapii má terapeut vzdělání v oboru fyzioterapeut nebo ergoterapeut a absolvoval specializační kurz „Příprava pro speciální činnost rehabilitačních pracovníků v metodice hiporehabilitace“ nebo „Hiporehabilitace“ pod NCO NZO Brno.

Pro psychoterapii pomocí koně terapeut má minimálně středoškolské vzdělání a absolvoval kurz „Léčebné pedagogicko-psychologické ježdění“ na MU v Brně.

Vodič koně – proškolená osoba, která vede koně během terapeutické nebo jezdecké lekce.

Piafa z. ú.	Vyškov,	Hipoterapii provádí fyzioterapeut se speciálním výcvikem.	Podkategorie Hiporehabilitace – Informace pro klienty – Hiporehabilitace – metody s vysvětlením HT, AVK, rekondiční ježdění	Středisko hiporehabilitace Epona Brno, 6. 4. 2017, http://hipoterapie.cz/informace-pro-klienty/hiporehabilitace-metody-s-vysvetlenim-ht-avk-rekondicni-jezdzeni/
		EPONA má zkušený realizační tým, jak pro provádění hipoterapie, tak i pro aktivity s využitím koní. Její členky mají více než 18 let zkušenosti v hipoterapii ...	Podkategorie Epona – Historie Epona	Středisko hiporehabilitace Epona Brno, 6. 4. 2017, http://hipoterapie.cz/historie-epona/
		„jmenný seznam, včetně případné odborné kvalifikace“	Podkategorie Hiporehabilitace – Realizační tým	Středisko hiporehabilitace Epona Brno, 6. 4. 2017, http://hipoterapie.cz/pracovnici-o-s-epona/
		Zooterapie by vždy měla být realizována odborníky, kteří jsou v příslušném oboru vzděláni (fyzioterapeut, ergoterapeut, pedagog, psycholog, logoped, sociální pracovník apod.) ... V podstatě by mělo jít vždy o to, aby ten, kdo provádí zooterapii byl vzdělaným profesionálem v určitém oboru ...	Podkategorie Rehabilitace a terapie – Hiporehabilitace	Piafa Vyškov, z. ú., 6. 4. 2017, http://piafa.cz/rehabilitace-a-zooterapie/hiporehabilitace

	HIPOTERAPIE je metoda fyzioterapie, při které ... cíle dosahuje fyzioterapeut v našem týmu úzce spolupracují u každého klienta různí odborníci – fyzioterapeut, pedagog, sociální pracovník, odborník na komunikaci i psycholog.		
Jezdecký oddíl Hostěnice	„jmenný seznam trenérů“	Kategorie – Náš tým	Jezdecký oddíl Fany Hostěnice, 6. 4. 2017, http://www.fanyhostenice.wz.cz/nas_tym.htm
Minifarma ve městě	Lekci vede instruktor Instruktor je psycholog, pedagog nebo sociální pracovník se speciálním výcvikem pro AVK ... K dispozici může mít i asistenty. Každý instruktor by měl mít absolvovaný speciální výcvik, ...	Kategorie – Animoterapie (odkaz na ČHS – Aktivitu s využitím koní)	Česká hiporehabilitační společnost, 6. 4. 2017, http://hiporehabilitace-cr.com/aktivita-s-vyuzitim-koni/
	„jmenný seznam včetně případné kvalifikace“	Kategorie – Kontakt	Minifarma ve městě, 6. 4. 2017, http://www.minifarmave-meste.cz/cs/kontakt/
Centrum Kociánka	Hipoterapie ... pod vedením vyškoleného fyzioterapeuta či ergoterapeuta na doporučení lékaře.	Podkategorie Naše služby – Pracoviště Brno – Zdravotní služby – Léčebná rehabilitace – Hipoterapie	Centrum Kociánka, 6. 4. 2017, http://www.centrumkocianka.cz/nase-sluzby/pracoviste-brno/zdravotni-sluzby-na-kociance/lecebna-rehabilitace/

7.2 Časová náročnost jednoho úseku hiporehabilitace

Délka jednoho úseku hiporehabilitace je další analytickou kategorií. Při vytváření této kategorie vycházela autorka z úvahy, že pro rodiče je důležitá také organizační stránka terapie, tzn. jak dlouho trvá jeden úsek hiporehabilitace. Větné celky vyhledány ve zdrojových dokumentech, které spadají do této kategorie, a jsou zobrazeny v následující tabulce (Tab. 2). Ta je vyznačena opět oranžovou barvou, jelikož se jedná o indikátor k výzkumné otázce č. 1 „Jaké (a jak) jsou pro rodiče dostupné informace z oblasti organizačně ekonomické?“.

Tab. 2 – Časová náročnost jednoho úseku hiporehabilitace:

Středisko hiporeha- bilitace	Časová náročnost jednoho úseku hiporehabilitace	Místo/oblast na internetové stránce	Zdroj
	Terapeutická jednotka hipoterapie má individuální délku dle potřeby klienta, obvykle trvá 10-20 minut včetně kontaktu s koněm. Terapeut může rozhodnout o ukončení hipoterapie dříve, než uplyne 10 minut v případě, že klient je příliš unavený.	Podkategorie Hiporehabilitace – Informace pro klienty – Často kladené otázky	Středisko hiporehabilitace Epona Brno, 6. 4. 2017, http://hipoterapie.cz/informace-pro-klienty/casto-kladene-otazky/
Středisko hiporehabili- tace Epona Brno	Vzhledem k tomu, že se zde jedná o přenos pohybových impulsů a reakci klienta na ně, je nutno brát v potaz výchozí podmínky ve smyslu koordinačních schopností, svalové síly, unavitelnosti, momentálního fyzického a psychického stavu, lokomočního stadia, rozsahu onemocnění, stadia pohybového vývoje atd.; u klientů s roztroušenou mozkomíšní sklerózou se přidávají i povětrnostní podmínky, zejména teplota a větrnost. U dětí s diagnózou dětská mozková obrna (DMO) může terapeutická jednotka trvat řádově několik minut. Jakmile se organismus dítěte unaví, další pohybová stimulace postrádá smysl, protože reakce na ni je poznamenána únavou a nemůže být tudíž kvalitní – fyziologická. Stanovení délky terapie je plně v rukou terapeuta, délku terapeutické jednotky určuje na základě aktuálního stavu a odpovědi pohybového aparátu klienta, v praxi je velmi často užívána jednotka 10–30 min.	Podkategorie Hiporehabilitace – Informace pro klienty – Hiporehabilitace – metody s vysvětlením HT, AVK, rekondiční ježdění	Středisko hiporehabilitace Epona Brno, 6. 4. 2017, http://hipoterapie.cz/informace-pro-klienty/hiporehabilitace-metody-s-vysvetlenim-ht-avk-rekondicni-jezdzeni/
Piafa Vyškov, z. ú.	Jednotka trvá 30 minut (včetně komunikace s klientem před jízdou a hodnocením po jízdě).	Podkategorie Rehabilitace a terapie – Hiporehabilitace	Piafa Vyškov, z. ú., 6. 4. 2017, http://piafa.cz/rehabilitace-a-zooterapie/hiporehabilitace
Jezdecký oddíl Hostěnice	„nenalezeno“		
Minifarma ve městě	Lekce jsou buď individuální v délce 20–60 minut, častější formou jsou však skupinové lekce (ty bývají delší – 30–120 minut). Program pro větší skupiny může být i vícehodinový. Délka lekcí je vždy přizpůsobena věku, zdravotnímu stavu uživatele a cílům, které jsou prostřednictvím AVK řešeny.	Kategorie – Animoterapie (odkaz na ČHS – Aktivita s využitím koní)	Česká hiporehabilitační společnost, 6. 4. 2017, http://hiporehabilitace-cr.com/aktivita-s-vyuzitim-koni/
Centrum Kociánka	Terapeutická jednotka hipoterapie obvykle trvá 10 až 20 minut ve frekvenci 2× týdně, záleží na zdravotním stavu uživatele a terapeutickém cíli.	Podkategorie Naše služby – Pracoviště Brno – Zdravotní služby – Léčebná rehabilitace – Hipoterapie	Centrum Kociánka, 6. 4. 2017, http://www.centrumkocianka.cz/nase-sluzby/pracoviste-brno/zdravotni-sluzby-na-kociance/lecebna-rehabilitace/

7.3 Cena jednoho úseku hiporehabilitace

Cena úseku hiporehabilitace byla zařazena jako analytická kategorie spadající pod výzkumnou otázku č. 1 „Jaké (a jak) jsou pro rodiče dostupné informace z oblasti organizačně – ekonomické?“ Hipoterapie, přesto, že patří do jedné z forem fyzioterapie, tak není stále zahrnuta do sazebníku zdravotních pojišťoven (Středisko hiporehabilitace Epona Brno, 2017, online). Předpokládáno je, že cena je další informací, která bude návštěvníky internetových stránek středisek hiporehabilitace vyhledávána. V následující tabulce (Tab. 3) oranžové barvy jsou vyhledány analytické jednotky, spadající k indikátoru ceny jednoho úseku/jednotky hiporehabilitace v jednotlivých střediscích Jihomoravského kraje.

Tab. 3 – Cena jednoho úseku hiporehabilitace

Středisko hiporehabilitace	Cena jednoho úseku hiporehabilitace	Místo/oblast na internetové stránce	Zdroj
Středisko hiporehabilitace Epona Brno	Individuální jednotka hipoterapie/AVK – 250 Kč. Jednotka hiporehabilitace pro účastníky skupinových terapií - 15 minut/150 Kč.	Podkategorie Hiporehabilitace – Informace pro klienty – Ceník služeb	Středisko hiporehabilitace Epona Brno, 5. 4. 2017, http://hipoterapie.cz/informace-pro-klienty/cenik/
Piafa Vyškov, z. ú.	Individuální HIPOTERAPIE – 20 min. 250,-/Kč	Podkategorie O nás – Dokumenty ke stažení – Ceník rehabilitačních výkonů	Piafa Vyškov, z. ú., 5. 4. 2017, http://piafa.cz/userfiles/elrte/Files/Cenik_NZZ_2017.pdf
Jezdecký oddíl Hostěnice	„nenalezeno“		
Mini farma ve městě	„nenalezeno“		
Centrum Kociánka	„Informace nalezeny. Neuvedeny z důvodu následujícího: „Dokument je duševním majetkem CK. Jeho rozmnožování a šíření informací v něm obsažených mimo CK je zakázáno“.	Podkategorie O Kociánce – Dokumenty ke stažení – Ceník ostatních služeb a výrobků	Centrum Kociánka, 5. 4. 2017, http://www.centrumkocianka.cz/wp-content/uploads/2016/05/2015-15-Cen%C3%ADk-ostatn%C3%ADch-sl%C5%BEeb-a-v%C3%BDrobk%C5%AF.pdf

7.4 Objasnění pojmu hiporehabilitace

Předpokládáme, že na počátku veškerého zájmu a zjišťování podrobnějších informací, je ujasnění a znalost samotného pojmu hiporehabilitace (co tento termín znamená, jaké je jeho vymezení). Z tohoto předpokladu vycházela autorka při úvaze o informacích, které by mohly být přínosné a potřebné pro rodiče dětí s danou kategorií zdravotního postižení. Na základně této dopředu stanovené analytické kategorie byly vyhledávány texty, které návštěvníkům internetových stránek (v našem případě rodičům) objasňují a vysvětlují pojem hiporehabilitace. Tabulka (Tab. 4) je vyznačena modře v závaznosti na analytickou kategorii/indikátor k výzkumné otázce číslo 2 „Jaké (a jak) jsou pro rodiče dostupné informace z oblasti terapeutické“.

Tab. 4 – Objasnění pojmu hiporehabilitace

Středisko hiporehabili- tace	Objasnění pojmu hiporehabilitace	Místo/oblast na internetové stránce	Zdroj
Středisko hiporehabilitace Epona Brno	Hiporehabilitace je zastřešující a nadřazený název pro všechny aktivity a terapie v oblastech, kde se setkává kůň a člověk se zdravotním znevýhodněním /specifickými potřebami. Jedná se o způsob projevu odborně garantované pomoci člověku, který ji potřebuje. Úkolem terapeuta je zmírnit nežádoucí obtíže, které klienta provázejí. Podle HETI se hipoterehabilitace dělí do okruhů: • lékařství – hipoterapie – HT • pedagogika, sociální sféra – aktivity s využitím koní – AVK • psychoterapie – terapie prostřednictvím koní – PPK • parajezdectví – sportovní a rekreační ježdění pro handicapované a zdravotně oslabené.	Kategorie Hiporehabilitace	Středisko hiporehabilitace Epona Brno, 3. 4. 2017, http://hipoterapie.cz/hiporehabilitace-2/
	Hipoterapie je fyzioterapeutická metoda využívající jako léčebný prostředek speciálně připraveného koně v kroku, konkrétně pohyb jeho hřbetu. Tento pohyb je střídavý, rytmický a cyklicky se opakující. Nabízí multisenzorickou aferentní stimulaci, která přímo ovlivňuje motorické chování klienta aktivací všech řídících úrovní CNS. Výsledkem je komplexní facilitace reparačních procesů jedince, a to jak na úrovni neurofyzilogické, tak psychomotorické a v neposlední řadě i na úrovni sociální. Nadstandardní variabilita využitých poloh, při respektování posturálních schopností klienta, ovlivní jeho posturu, hrubou i jemnou motoriku a vegetativní funkce. Klient je z hlediska ovládání koně pasivní (je ovlivňován pohybem koňského hřbetu) a hipoterapii může absolvovat ve speciálních polohách za účelem dosažení terapeutického cíle.	Podkategorie Hiporehabilitace – Hipoterapie	Středisko hiporehabilitace Epona Brno, 3. 4. 2017, http://hipoterapie.cz/hipoterapie-2/

Původně pod názvem léčebně pedagogicko-psychologické ježdění (LPPJ). Aktivita s využitím koní (AVK) využívají metod zážitkové, prožitkové a outdoorové pedagogiky při zoterapeutickém působení na osoby se specifickými potřebami ... Děti, ale i dospělí se speciálními potřebami je možné pomocí AVK ovlivnit v rámci sociálně pedagogické terapie v oblasti jejich psychosociálního vývoje a reintegrace do společnosti. AVK využívá vedle verbální i neverbální komunikaci, na níž je vztah s koněm založen a umožňuje naučit normám chování i osoby, u nichž okolí jako prostředník osvojení si společenských norem a vztahů selhalo.

Podkategorie
Hiporehabilitace
– Aktivita s využitím koní

Středisko
hiporehabilitace
Epona Brno,
3. 4. 2017,
<http://hipoterapie.cz/aktivita-s-vyuzitim-koni-avk/>

Postupy AVK představují vedle výchovných a vzdělávacích aktivit i náplň pro smysluplné volnočasové aktivity.

Aktivita s využitím koní (AVK) – obor hiporehabilitace, metoda speciální pedagogiky, sociální pedagogiky a práce, využívající prostředí určeného pro chov koní a práci s nimi, kontaktu s koněm a interakce s ním jako prostředku k motivaci, aktivizaci, výchově a vzdělávání lidí se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami.

Hiporehabilitace (HR) – zastřešující a nadřazený název pro všechny aktivity a terapie v oblastech, kde se setkává kůň a člověk se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami. Hiporehabilitace se dělí na obory:

- Hipoterapie
- Psychoterapie pomocí koní
- Aktivita s využitím koní
- Parajezdeckví

Hipoterapie (HT) pro odbornou veřejnost – Hipoterapie je fyzioterapeutická metoda využívající jako pomůcku speciálně připraveného koně, konkrétně pohyb jeho hřbetu v kroku. Tento pohyb je střídavý, rytmický a cyklicky se opakuje. Nabízí multisenzorickou aferentní stimulaci, která přímo ovlivní motorické chování klienta aktivací všech úrovní CNS. Výsledkem je facilitace reparačních procesů na úrovni neurofyzilogické a psychomotorické. Variabilita využití poloh při respektování posturálních schopností klienta ovlivní posturu, hrubou i jemnou motoriku. Sekundárně je možné využít hřbet koně k polohování.

Hipoterapie (HT) pro širokou veřejnost – hipoterapie je fyzioterapeutická metoda, kdy terapie probíhá na koni se speciálním výcvikem pod vedením fyzioterapeuta či ergoterapeuta s písemným souhlasem lékaře. Jedinečnost této terapie spočívá ve využití trojrozměrného pohybu hřbetu koně v kroku.

Léčebně pedagogicko-psychologické ježdění (LPPJ) – dříve používaný termín pro obor hiporehabilitace – metodu speciální pedagogiky a psychoterapie, která využívala prostředí jezdecké stáje, kontakt s koněm a vzájemné interakce s ním

Podkategorie
Hiporehabilitace
– Oficiální slovník hiporehabilitace

Středisko
hiporehabilitace
Epona Brno,
3. 4. 2017,
<http://hipoterapie.cz/oficialni-slovník-hiporehabilitace/>

k pomoci lidem se specifickými potřebami – dnes rozdělen na dva obory – AVK a PPK.

Parajezdectví – obor hiporehabilitace, dříve pod názvem Sportovní ježdění handicapovaných. Jezdec se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami, se s ohledem na svoje postižení za použití speciálních pomůcek či změněné techniky jízdy učí aktivně jezdit na koni, voltižním cvikům nebo vede koně v zápřeží, eventuálně se zúčastňuje sportovních soutěží. Parajezdectví se dělí na disciplíny:

- Paradrezura – disciplína parajezdectví, drezura upravená pro jezdce se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami, což je klasická jezdecká disciplína, kdy jezdec předvádí se svým koněm předem danou úlohu na drezurním obdélníku.
- Paraparkur – disciplína parajezdectví, skokové soutěže pro jezdce se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami. Jezdí se buď v páru – zdravý jezdec následován parajezdcem, nebo jednotlivě.
- Paravoltiž – disciplína parajezdectví, voltižní ježdění modifikovaná pro osoby se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami. Cvičí se na neosedlaném koni. Využívá se voltižních madel a dečky. Kůň je veden na lonži lonžérem na voltižním kruhu v kroku o průměru 15-18 m. Cvičenci cvičí sestavy jednotlivce, dvojic a skupin (3-4 cvičenci).
- Paravozatajství – disciplína parajezdectví, vozatajství upravené se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami, které samostatně nebo pod odborným dozorem za pomoci speciálních pomůcek ovládají koně v zápřeží.
- Parawestern – disciplína parajezdectví vycházející z klasických westernových disciplín, které jsou přizpůsobené pro jezdce se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami, řídí se pravidly WCR (Western Club Riding).

Psychoterapie pomocí koní (PPK) je oborem hiporehabilitace a je součástí komplexních léčebných postupů, které jsou poskytovány ve zdravotnických službách. PPK k léčbě pacientů/klientů využívá specifickou triádu terapeut-kůň-pacient/klient. Léčba je založena na působení psychologickými prostředky s využitím koně a jeho specifických vlastností jako koterapeuta v psychoterapeutickém procesu k pozitivnímu ovlivnění duševního stavu pacienta/klienta.

Sportovní ježdění handicapovaných – dříve používaný termín název pro parajezdectví

Paravoltiž je jednou z disciplin sportu handicapovaných dětí. Navazuje na hipoterapii a je vhodná zejména pro ty děti, které mají chuť poprat se se svým postižením a mají doporučení k tomuto sportu od svého lékaře.

Paravoltiž byla v roce 1998 uznána oficiálně jako sport pro děti s postižením a její pravidla jsou odvozena od voltižních pravidel. Cvičí se pouze v kroku. Soutěže jsou rozdělené do kategorií jednotlivců, dvojic a skupin, muži a ženy se hodnotí zvlášť. Kategorie se dále rozděluje podle stupně postižení na mentální, těžký a lehký handicap. Každý paravoltižér musí předvést povinnou sestavu, která je pro všechny stejná a volnou sestavu, která se skládá z deseti cviků a její obtížnost závisí na schopnostech dítěte.

Paravoltiž rozvíjí pohybovou dovednost handicapovaných dětí, přináší jim radost, uspokojení a seberealizaci. K tomu významně přispívá i kontakt s koňmi. Velkou roli v našem oddíle hraje i skutečnost, že postižené děti mají možnost trénovat se zdravými dětmi a jsou motivováni k dosažení lepších výsledků. Úspěchy na závodech posilují jejich sebevědomí i chuť na sobě dále pracovat a jejich radost z dobrého umístění je i radostí pro jejich rodiče i pro nás cvičitele.

Podkategorie Paravoltiž
Epona – Co je
to paravoltiž

Středisko
hiporehabilitace
Epona Brno,
3. 4. 2017,
<http://hipoterapie.cz/paravoltiž-epona/co-je-paravoltiž/>

Hipoterapie (HT)

představuje cílenou terapii a vždy je součástí komplexní rehabilitační péče, poskytování se odvíjí od individuálních potřeb klienta. Hipoterapie jako metoda fyzioterapie využívá jedinečnou balanční plochu, kterou tvoří hřbet koně přirozenou mechaniku pohybu koně v kroku a, kterou je koňský hřbet. Při hipoterapii se využívá pohybových impulsů ze hřbetu koně k programování motorického vzoru pohybu do centrální nervové soustavy, která pohyb řídí. Cíle dosahujeme postupnou adaptací klienta na tento pohyb v průběhu terapie. Při hipoterapii se využívá i tělesné teploty koně, což je významným relaxačním faktorem pro uvolnění ztuhlých svalů u tělesně postižených. Uvolnění svalů jde ruku v ruce s uvolněním psychickým, což se využívá k pozitivnímu ovlivnění psychiky a celkového nastavení klienta.

Hipoterapie působí na zlepšení svalového napětí, rovnováhy, k nácviku chůze, zlepšení v statickém a dynamickém držení těla, stabilitě trupu, svalové síly, koordinace pohybu. Hipoterapie maximálně využívá vše, co kůň nabízí – pohyb, kontakt, emoce, prostor.

Hipoterapie

Hipoterapie je moderní rehabilitační metoda s komplexním působením na lidský organismus. Terapie se zcela vymyká běžným zaběhnutým postupům terapie ve zdravotnických i sociálních zařízeních a probíhá v kontextu pozitivního citového vztahu mezi člověkem a koněm. Kůň pro děti představuje terapeuta i přítele zároveň. Pro mnoho handicapovaných dětí znamená svezení na koni jediné možné seznámení s prostorem a volný pohyb v něm, kam se bez bariéry vozíku nemohou dostat.

Podkategorie
Hiporehabilitace
– Informace pro klienty
– Hiporehabilitace
– metody s vysvětlením
HT, AVK, rekondiční
ježdění

Středisko
hiporehabilitace
Epona Brno,
3. 4. 2017,
<http://hipoterapie.cz/informace-pro-klienty/hiporehabilitace-metody-s-vysvetlenim-ht-avk-rekondicni-jezdni/>

		spolupráce člověka (terapeuta) a zvířete (koně), která vede k pozitivnímu působení na klienta v oblasti rehabilitace, vzdělávání, sociální práce i volnočasových aktivit. Obě jmenované metody spadají do oboru zvaného ZOOTERAPIE (ANIMALTERAPIE), kdy je využíváno pozitivního působení zvířat na člověka jako bio-psycho-sociální celek. HIPOTERAPIE je metoda fyzioterapie, při které terapeut využívá přirozenou mechaniku pohybu koně v kroku a pohybových impulsů při něm vznikajících, k programování motorického vzoru pohybu do CNS klienta, prostřednictvím balanční plochy, která je tvořena koňským hřbetem. Cíle dosahuje fyzioterapeut postupnou adaptací klienta na tento pohyb v průběhu terapie. Výsledkem je facilitace reparačních procesů na úrovni neurofyzilogické a psychomotorické.	Rehabilitace a terapie – Hiporehabilitace	3. 4. 2017, http://piafa.cz/rehabilitace-a-zooterapie/hiporehabilitace
Jezdecký oddíl Hostěnice		Paravoltiž je jednou z disciplin sportu pro osoby se zdravotním postižením. Navazuje na hipoterapii a je vhodná zejména pro ty děti, které mají chuť se poprat se svým postižením a mají doporučení k tomuto sportu od svého lékaře. Paravoltiž byla v roce 1998 uznána oficiálně jako sport pro děti s postižením a její pravidla jsou odvozena od voltižních pravidel. Cvičí se pouze v kroku. Soutěže jsou rozdělené do kategorií jednotlivců, dvojic a skupin, muži a ženy se hodnotí zvlášť. Kategorie se dále rozděluje podle stupně postižení na mentální, tělesný, lehký handicap a speciální kategorie zdravotní oslabení. Každý paravoltižér musí předvést povinnou sestavu, která je pro všechny cvičence stejná a volnou sestavu, která se skládá z deseti cviků a její obtížnost závisí na schopnostech dítěte. Paravoltiž rozvíjí pohybové dovednosti handicapovaných dětí, přináší jim radost, uspokojení a seberealizaci. K tomu významně přispívá i kontakt s koňmi. Velkou roli v našem oddíle hraje i skutečnost, že postižené děti mají možnost trénovat se zdravými dětmi a jsou motivováni k dosažení lepších výsledků. Úspěchy na závodech posilují jejich sebevědomí i chuť na sobě dále pracovat a jejich radost z dobrého umístění je i radostí pro jejich rodiče i pro nás cvičitele.	Kategorie – Paravoltiž	Jezdecký oddíl Fany Hostěnice, 3. 4. 2017, http://www.fanyhostenice.wz.cz/paravoltiiz.htm
		Paravoltiž je gymnastika a akrobacie na neosedlaném koni vedeném lonžérem na kruhu, je však přizpůsobena klientům s určitým handicapem.	Kapitola – Úvod	Jezdecký oddíl Fany Hostěnice, 3. 4. 2017, http://www.fanyhostenice.wz.cz/index1.htm
Minifarma ve městě		Další formou terapie, kterou se zabýváme je hiporehabilitace. Jde o pedagogicko – psychologické ježdění, odborně nazývané Aktivitu s využitím koně. Je to lekce prováděná odborníkem, u nás je to psycholog, kdy se prostřednictvím různých aktivit s koňmi (čištění, sedláni, ježdění – individuální i skupinové, práci s koňmi ze země, péče o výstroj koně, o stáj atd.) člověk aktivizuje, motivuje, vychovává a vzdělává. Na rozdíl od našeho jezdeckého oddílu je tato aktivita plně přizpůsobena potřebám jednotlivce se specifickými potřebami a je	Kategorie – Animoterapie	Minifarma ve městě, 3. 4. 2017, http://www.minifarmavemeste.cz/cs/aktivita/animoterapie1/

	zaměřená na zlepšení nebo vyřešení jeho/její těžkostí. Při tomto druhu aktivity je pro nás důležité i posouzení od fyzioterapeuta, zda zájemce o hiporehabilitaci může jezdit na koni. Pokud ne, lekce jsou kontaktní. Aktivity s využitím koní dávají mnohým lidem šanci najít své místo ve společnosti. Aktivity s využitím koní (dále jen AVK) zažívají velký boom, mají totiž obrovský potenciál. Ať už jako další možnost pro děti a dospělé odrostlé z hipoterapie být s koňmi, nebo jako cílená pedagogická a sociální intervence pro osoby s různými problémy od problémů pohybových, poruch učení až po problémy s komunikací s okolím. Poslední dobou má AVK velký úspěch i jako volnočasová aktivita pro děti a dospělé. Hiporehabilitační střediska nabízejí většinou úplně jiný přístup ke svým uživatelům a koním než klasické jízďárny. Skupinky jsou malého počtu a jsou respektovány individuální potřeby každého uživatele. Velký důraz je kladen na pohodu a spolupráci s koňmi. Jaký je princip AVK? Využívá se motivačního a sociálně aktivizačního působení koně při interakci s ním. Koně jsou, stejně jako lidé, sociálně žijící tvorové, ale pravidla jejich společenského života jsou relativně jednodušší a jednoznačnější. Pokud má člověk možnost nahlédnout do jejich světa, může se mnoho dozvědět i o sobě samém a o vztazích mezi lidmi. Aby mohli uživatelé s koňmi pracovat, musí se jim naučit nejen porozumět, ale především vzájemně spolupracovat. AVK se zaměřují na rozvoj sociálních dovedností, posílení pozitivních osobnostních vlastností, nácvik schopnosti spolupracovat, snížení rizika sociálního vyloučení, pomoc při upevňování kontaktů v rodině, posílení sebevědomí, pomoc při zapojení do běžného života, ale i na posílení psychické i fyzické kondice.	Kategorie – Animoterapie (odkaz na ČHS – Aktivity s využitím koní) Česká hiporehabilitační společnost, 3. 4. 2017, http://hiporehabilitace-cr.com/aktivity-s-vyuzitim-koni/
Centrum Kociánka	Hipoterapie Je to obor hiporehabilitace, je to fyzioterapeutická metoda, která působí na klienta prostřednictvím pohybových impulsů, vznikajících při koňské chůzi. Přenosem těchto impulsů přes koňský hřbet na klienta, který na koni sedí či zaujímá jinou, jeho možností odpovídající polohu, dochází k oslovení centrálního nervového systému – mozku. Ten musí zpracovat vjemy o změnách, které nastávají při kontaktu s pohybujícím se koňským hřbetem, ale i vyslat adekvátní rozkazy k tomu, aby organismus reagoval správně a v rámci rovnovážných akcí. Díky tomu, že kůň má velice podobný pohybový stereotyp chůze jako člověk, nutíme tak centrální nervový systém pohybově znevýhodněného člověka zpracovávat a vysílat vjemy a příkazy, které by za normálních okolností vysílal při lidské chůzi. Je tak možno docílit pokroku právě v rehabilitaci pohybu u dětí i dospělých tam, kde je postižena koordinace, rovnováha a vývoj vzpřimování. Hipoterapie může také působit preventivně tam, kde z důvodu onemocnění dochází k degeneraci či přerušení nervových drah, řídících pohyb. Čím déle je možnost organismu připomínat jeho	Podkapitola Naše služby – Pracoviště Brno – Zdravotní služby – Léčebná rehabilitace Centrum Kociánka, 3. 4. 2017, http://www.centrumkocianka.cz/nase-sluzby/pracoviste-brno/zdravotni-sluzby-na-kociance/lecebna-rehabilitace/

správnou funkci, tím více se oddálí negativní vliv degenerativních onemocnění či následků úrazu na hybnost člověka. Zároveň se připravují vhodné podmínky pro aplikaci klasických fyzioterapeutických metod, kterými má být vždy kvalitní hipoterapie doplněna. Je-li bráno v úvahu navíc kladné působení přírodního prostředí a pozitivní ladění psychiky uživatele při terapii s koněm, k dispozici je metoda, která umožňuje dosáhnout velmi kvalitního léčebného efektu za téměř vždy nadšené spolupráce uživatele.

Aktivity s využitím koní

Je terapie, která využívá pozitivního působení kontaktu s koněm, zážitku z jízdy na koni a na psychiku člověka. Terapie je zaměřena na dlouhodobější a cílenější působení na osobnost uživatele a jeho sociální dovednosti.

7.5 Vhodnost hiporehabilitace pro děti s poruchami autistického spektra

Za další důležitou informaci lze předpokládat samotná vhodnost hiporehabilitace pro konkrétní cílovou skupinu osob – tj. pro děti s poruchami autistického spektra. Předpokládáme, že rodiče v závaznosti na zdravotní postižení svého dítěte budou chtít zjistit, zda je tato metoda pro jejich dítě vhodná. Na základě této úvahy byla zařazena jako další analytická kategorie, která poskytuje rodičům odpověď na otázku, zda je hiporehabilitace pro jejich dítě vhodná. Tato kategorie/indikátor spadá pod otázku č. 2 „Jaké (a jak) jsou pro rodiče dostupné informace z oblasti terapeutické?“, proto je tabulka (Tab. 5) vyznačena modrou barvou.

Tab. 5 – Vhodnost hiporehabilitace pro děti s poruchami autistického spektra

Středisko hiporehabilitace	Vhodnost hiporehabilitace pro děti s poruchami autistického spektra	Místo/oblast na internetové stránce	Zdroj
Středisko hiporehabilitace Epona Brno	Aktivity s využitím koní (AVK) ... působení na osoby se specifickými potřebami – především na děti s poruchami chování, učení, s mentálním, tělesným, smyslovým či kombinovaným postižením, s poruchami autistického spektra, jimž hrozí sociální vyloučení.	Podkategorie Hiporehabilitace – Aktivity s využitím koní	Středisko hiporehabilitace Epona, Brno, 4. 4. 2017, http://hipoterapie.cz/aktivity-s-vyuzitim-koni-avk/

	Paravoltiž je jednou z disciplín sportu handicapovaných dětí. Aktivity s využitím koní (AVK) – obor hiporehabilitace ... jako prostředku k motivaci, aktivizaci, výchově a vzdělávání lidí se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami. Hiporehabilitace (HR) – ...kde se setkává kůň a člověk se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním nebo se specifickými potřebami. Cílové skupiny pro poskytování PKK – Pacienti/klienti s duševní poruchou nebo onemocněním dle MKN-10 (organické duševní poruchy včetně demencí, duševní poruchy vyvolané účinkem psychoaktivních látek, schizofrenie a jiné psychotické poruchy, poruchy nálady, neurotické poruchy, poruchy příjmu potravy, sexuální dysfunkce, poruchy osobnosti, mentální retardace, poruchy psychického vývoje, poruchy chování a emocí u dětí) anebo s jiným onemocněním dle MKN-10.	Podkategorie Paravoltiž Epona – Co je to paravoltiž Podkategorie Hiporehabilitace – Oficiální slovník hiporehabilitace	Středisko hiporehabilitace Epona Brno, 4. 4. 2017, http://hipoterapie.cz/paravoltiž-epona/co-je-paravoltiž/ Středisko hiporehabilitace Epona Brno, 4. 4. 2017, http://hipoterapie.cz/oficialni-slovník-hiporehabilitace/
Piafa Vyškov, z. ú.	V PIAFĚ pracujeme zejména s dětskými klienty, od miminek do 15 let věku, jelikož u organismu, který se vyvíjí můžeme mnohé pozitivně ovlivnit, usměrnit, podpořit, urychlit, opravit ...	Podkategorie Rehabilitace a terapie – Hiporehabilitace	Piafa Vyškov, z. ú., 4. 4. 2017, http://piafa.cz/rehabilitace-a-zooterapie/hiporehabilitace
Jezdecký oddíl Hostěnice	Paravoltiž je jednou z disciplín sportu pro osoby se zdravotním postižením. Navazuje na hipoterapii a je vhodná zejména pro ty děti, které mají chuť poprat se se svým postižením a mají doporučení k tomuto sportu od svého lékaře.	Kategorie – Paravoltiž	Jezdecký oddíl Fany Hostěnice, 4. 4. 2017, http://www.fanyhostenice.wz.cz/paravoltiž.htm
Mini farma ve městě	Ať už jako další možnost pro děti a dospělé odrostlé z hipoterapie být s koňmi, nebo jako cílená pedagogická a sociální intervence pro osoby s různými problémy od problémů pohybových, poruch učení až po problémy s komunikací s okolím. Vzhledem k vysokému stupni připravenosti koní se AVK v hiporehabilitačních střediscích nabízejí již pro děti od věku 3 let. Jaké jsou konkrétní indikace pro AVK? U dětí se jedná o poruchy učení, chování a socializace, děti s tělesným a mentálním postižením, dále oběti šikany a týrání.	Podkategorie Aktivita – Hiporehabilitace (odkaz na ČHS – Aktivita s využitím koní)	Česká hiporehabilitační společnost, 4. 4. 2017, http://hiporehabilitace-cr.com/aktivity-s-vyuzitim-koni/
Centrum Kociánka	„nenalezeno“		

7.6 Zajištění bezpečnosti pro uživatele hiporehabilitace

Poslední tabulka (Tab. 6) znázorněna modrou barvou, je indikátorem pro výzkumnou otázku č. 2 „Jaké (a jak) jsou pro rodiče dostupné informace z oblasti terapeutické“, obsahuje větné celky, které byly analyzovány v internetových zdrojích hiporehabilitačních středisek do kategorie Zajištění bezpečnosti pro klienty. Při tvorbě této analytické kategorie bylo vycházeno z předpokladu, že rodiče můžou pociťovat ze spolupráce se zvířetem tohoto charakteru nějaké nebezpečí. Z toho důvodu byly ve zdrojových textech vyhledávány větné celky, které by nějakým způsobem rodiče informovaly, o zajištění bezpečnosti při terapii pro jejich děti – uživatele hiporehabilitace.

Tab. 6 – Zajištění bezpečnosti pro uživatele hiporehabilitace

Středisko hiporehabilitace	Zajištění bezpečnosti pro uživatele hiporehabilitace	Místo/oblast na internetové stránce	Zdroj
Středisko hiporehabilitace Epona Brno	Kůň je vždy veden vodičem na ruce a klient je jištěn speciálně vyškoleným fyzioterapeutem/ergoterapeutem a asistentem.	Podkategorie Hiporehabilitace – Hipoterapie	Středisko hiporehabilitace Epona Brno, 5. 4. 2017, http://hipoterapie.cz/hipoterapie-2/
	Všeobecná pravidla: Do areálu je přísně zakázán vstup osobám pod vlivem sedativ, omamných a psychotropních látek a osobám v karanténě. Každá osoba zdržující se v areálu je povinna dodržovat bezpečnostní, protipožární, zdravotnické, hygienické, veterinární a jiné předpisy a pokyny všeobecně ustanovené s důrazem na bezpečný provoz hiporehabilitace a s ohledem na pohyb osob se specifickými potřebami v areálu tak, aby se všechny aktivity odvíjely ve vstřícném a ohleduplném duchu. Všichni návštěvníci pohybující se v areálu jsou povinni chovat se tak, aby neplašili koně, neubližovali jim ani sobě nebo svému okolí. Způsobí-li někdo prokazatelně škodu na majetku nebo zvířatech, nese za ni plnou zodpovědnost včetně náhrady škody. Osoby pracující s koňmi musí dodržovat předpisy a pokyny vztahující se k bezpečnosti práce při práci s koňmi. Není povoleno vstupovat ke koním do boxu nebo do výběhu bez vědomí odpovědné osoby. Ve stáji a při zacházení s koňmi se chováme klidně – neběháme, nekřičíme, koně neplašíme a bez souhlasu odpovědné osoby ani nekrmíme pamlsky.	Podkategorie Hiporehabilitace – Provozní bezpečnostní řád	Středisko hiporehabilitace Epona Brno, 5. 4. 2017, http://hipoterapie.cz/hipoterapie/provozni-bezpecnostni-rad/

V prostoru stájí a skladovacích ploch platí zákaz kouření a manipulace s ohněm ohně, kouření a manipulace s ohněm v ostatních prostorách je na plné odpovědnosti pověřených pracovníků. Každý zaměstnanec včetně pomocníků, student na praxi, klient a jeho doprovod musí mít platné očkování proti tetanu. Každý zaměstnanec včetně pomocníků, student na praxi, klient a jeho doprovod neprodleně musí oznámit závady nebo skutečnosti, které by mohly ohrozit provoz hiporehabilitace vedoucímu terapie. Závažné technické závady je povinen hlásit majiteli/provozovateli areálu. Každý zaměstnanec včetně pomocníků nebo student na praxi je povinen poskytnout v případě nutnosti zdravotní první pomoc a zavolat lékaře.

Provozně-bezpečnostní pravidla při provádění hipoterapie a AVK:

Povinnosti klientů a jejich doprovodu: Klient je povinen ohlásit svůj příchod do stáje odpovědnému pracovníkovi. Od příchodu do areálu je povinen respektovat pokyny zaměstnanců areálu i pracovníků z.s. Epona.

Mít platné očkování proti tetanu je povinné pro všechny účastníky hiporehabilitace.

Klient i jeho doprovod je povinen nosit vhodné oblečení a obutí. Klient musí mít pro jízdu na koni dlouhé nesmekavé, přiléhavé kalhoty, boty s hladkou nedělenou podrážkou, triko nebo mikinu nejlépe z přírodních materiálů a s dlouhými rukávy (a to i v létě), přiléhavou jezdeckou vestu nebo bundu a na hlavě tříbodovou ochrannou helmu.

Základní pravidla při kontaktování s koněm:

Není povoleno vstupovat ke koním do boxu nebo do výběhu bez vědomí odpovědné osoby.

Při kontaktu s koněm se chováme klidně a obezřetně, pozorně sledujeme reakce koně a řídíme se aktuální situací, nestavíme se proti předku ani za záď koně, ideálně se stavíme na úrovni plece koně.

Při kontaktu klientů s koněm v boxu je přítomen vždy pověřený pracovník.

Koně můžeme krmit jen v doprovodu pověřené osoby.

Základní pravidla při vodění koně: Koně nevodíme bez vodítka, vodítko ani otěže nesmí být namotané na ruce nebo okolo pasu.

Pokud máme koně na vodítku, držíme jednou rukou vodítko zhruba 20 cm od karabiny, konec vodítka držíme v ruce druhé. Stejně to je i s vedením na lonži, jednou rukou držíme koně u hlavy, druhou smotanou lonž.

Při vedení koně jdeme zhruba na úrovni plece. Kůň by neměl pospíchat a předbíhat

nás.

Pokud se zastavíme, měl by se zastavit také. Rozestup mezi dvěma koňmi při vedení je minimálně 2-3 metry, při vedení koně do úzkého prostoru (stáj, jízárna apod.) jde vodič před koněm.

Uvazování:

K uvazování se používá vodítko, koně se uvazují za ohlávku na tzv. bezpečnostní uzel. Nikdy se kůň neuvazuje za kroužek udidla.

Základní pravidla při čištění koně:
Na čištění koně v boxu musí být při čištění kůň vždy uvázan nebo držen na vodítku, venku je při čištění držen na vodítku nebo uvázan na uvazišti.

Při čištění kopyt může pomocník/terapeut pomoci zvednout končetinu koně, pro čištění kopyt používáme kopytní háčky.

Zásady bezpečnosti při nasedání, sesedání:
Při nasedání na koně z rampy vystoupí terapeut nebo asistent s klientem na rampu, kůň je přiveden k rampě v požadovaném směru a těsně přistoupí k rampě.

Při nasedání těžce fyzicky nebo mentálně postižených klientů stojí na druhé straně koně pomocník, který asistuje při nasedání a případně klienta přidržuje.

Na pokyn vedoucího terapie může klient nasednout na koně.

Na pokyn vedoucího terapie vodič koně odstoupí s koněm od rampy, počká na pomocníky jistící klienta a pak pomalu rovně kůň vykročí.

Bezpečnost a dopomoc klientovi při sesedání – terapeut rozhodne o sesedání na zem nebo na rampu. Při sesedání je kůň držen u hlavy vodičem. Při sesedání na zem stojí terapeut/asistent na straně, na kterou bude klient sesedat, pomocník na druhé straně pomůže přehodit nohu přes hřbet koně a klient se sesune podél koně na zem. Toto pravidlo platí pro sesedání na rampu. Z koně nikdy klient neseskakuje.

Je nutné, aby děti při hipoterapii měly helmu?

Z bezpečnostních důvodů je používání ochranné helmičky v EPONA z.s. povinné. Ochranná helma však není vhodná v případě, že se jedná o děti v raném věku s nedostatečným držením hlavy např. v rámci polohy v leže na břišku. Fyzioterapeut může doporučit nepoužít helmu např. u dětí, které již samostatně sedí, a to z důvodu negativního vlivu na ideální postavení krční páteře a celkového vzpřímení. V některých případech, kdy není možné helmičku nasadit pro velký odpor dítěte (např. u autistů) se řeší stav dohodou s rodiči.

Podkapitola
Hiporehabilitace
– Informace pro klienty
– Často kladené otázky

Středisko
hiporehabilitace Epona
Brno, 5. 4. 2017,
<http://hipoterapie.cz/informace-pro-klienty/casto-kladene-otazky/>

	Podle potřeby je klient vždy jištěn z jedné nebo i z obou stran koně terapeutem a asistentem. Pracovním nástrojem hipoterapie je speciálně vybraný a připravený kůň. Kůň zařazený do terapie musí projít speciální přípravou.	Podkategorie Hiporehabilitace – Informace pro klienty – Hiporehabilitace – metody s vysvětlením HT, AVK, rekondiční ježdění	Středisko hiporehabilitace Epona Brno, 5. 4. 2017, http://hipoterapie.cz/informace-pro-klienty/hiporehabilitace-metody-s-vysvetlenim-ht-avk-rekondicni-jezdeni/
Piafa Vyškov, z. ú.	Zvíře musí být připravené (vychované, vycvičené) a zdravé a terapeut sám musí zvážit, kdy a jak jej použije při práci s klientem, aby nebylo ublíženo člověku ani zvířeti.	Podkategorie Rehabilitace a Hiporehabilitace	Piafa Vyškov, z. ú., 5. 4. 2017, http://piafa.cz/rehabilitace-a-zooterapie/hiporehabilitace
Jezdecký oddíl Hostěnice	„neuvedeno“		
Minifarma ve městě	Koně by měli mít také Specializační zkoušku a získat tak licenci ČHS pro AVK – ta prokazuje vhodný charakter koně, to, že má rád lidi a snese jich kolem sebe hodně najednou, že je ochotný spolupracovat, nechat sebou manipulovat uživateli a jen tak něco ho nevyděsí. Uživatelé mají vždy jezdecké helmy a mohou mít i bezpečnostní vesty.	Podkategorie Aktivita na ČHS – Aktivita s využitím koní	Česká hiporehabilitační společnost, 5. 4. 2017, http://hiporehabilitace-cr.com/aktivita-s-vyuzitim-koni/
Centrum Kociánka	Hipoterapie probíhá na koni se speciálním vycvikem ... Projekt Centra Kociánka na úpravu animoterapie sloužící k vybudování bezpečné zóny na multifunkční využití. Cíl projektu: Dosáhnout maximální bezpečnosti, praktičnosti a efektivnosti při vykonávání hipoterapie a animoterapie (zvláště pak u dětí v rané péči od 2 měsíců věku) a především využití přilehlých prostor pro docházející klienty, jejich rodiny a rodinné příslušníky. ...Bezpečná hiporehabilitační nástupní rampa, Krytý prostorný dřevěný bezbariérový altán (využitelný pro terapeutické účely fyzioterapie, ergoterapie, animoterapie, logopedie, výukových programů a taktéž k integračnímu setkávání za příznivých i nepříznivých počasí), Keřová výsadba zajišťující bezpečnou zónu	Podkategorie Naše služby – Pracoviště Brno – Zdravotní služby – Léčebná rehabilitace – Hipoterapie Podkapitola O Kociánce – Nadační fond	Centrum Kociánka, 5. 4. 2017, http://www.centrumkocianka.cz/nase-sluzby/pracoviste-brno/zdravotni-sluzby-na-kociance/lecebna-rehabilitace/ Centrum Kociánka, 5. 4. 2017, http://www.centrumkocianka.cz/o-kociance/nadacni-fond/hipoterapie/projekt-uprava-animoterapie/

8 Výsledky analýzy dat

Na základě výše uvedené analýzy dat autorka překládá výsledky, které vyplynuly z obsahové analýzy. Pro výzkumnou otázku č. 1 „Jaké (a jak) jsou pro rodiče dostupné informace z oblasti organizačně ekonomické?“ byly dopředu zvoleny indikátory/ kategorie: Odbornost pracovníků ve středisku hiporehabilitace, Časová náročnost jednoho úseku hiporehabilitace a kategorie Cena jednoho úseku hiporehabilitace.

V kategorii „odbornost pracovníků ve středisku hiporehabilitace“ byly zjištěny následující výsledky: na internetových stránkách všech středisek hiporehabilitace v Jihomoravském kraji byly nalezeny informace spadající do této kategorie. Středisko hiporehabilitace Epona Brno nabízí čtenářům informace tohoto charakteru na více místech svých stránek. Autoři stránek problematiku uvádí v rámci všeobecných informací o hiporehabilitaci, dále v „Oficiálním slovníku hiporehabilitace“, stručně o ní hovoří i v sekci „Informace pro klienty“ a „Historie“ a uvádí také konkrétní seznam pracovníků včetně konkrétní kvalifikace. Středisko ve Vyškově Piafa nabízí informace o odbornosti pracovníků v rámci všeobecného textu o hiporehabilitaci a byl nalezen také jmenný seznam pracovníků s kvalifikacemi. Seznam, již nikoliv s odborností a samotným výčtem jmen nabízí také Jezdecký oddíl Hostěnice a Minifarma ve městě, ta informuje také čtenáře o odbornosti v rámci odkazu na stránku České hiporehabilitační společnosti „Aktivity s využitím koní“. Centrum Kociánka nabízí informace této kategorie v rámci definování hiporehabilitace.

Téměř ve všech analyzovaných dokumentech jednotlivých středisek byla uvedena časová náročnost jednoho úseku hiporehabilitace. Jediné internetové stránky Jezdeckého oddílu Hostěnice tyto informace nenabízejí. Centrum Kociánka a Piafa Vyškov nabízejí tyto informace v rámci všeobecného popisu hiporehabilitace. Minifarma ve městě opět odkazuje čtenáře na odkaz stránek České hiporehabilitační společnosti. Středisko hiporehabilitace Epona délku terapeutické jednotky uvádí v kategorii „Informace pro klienty“ a také se tímto tématem zabývá v rámci oddílu „Často kladené otázky“.

Při analýze kategorie „cena jednoho úseku“ byly nalezeny příslušné informace ve střediscích Epona Brno a Piafa Vyškov. Centrum Kociánka nabízí ceník služeb také, ten však nebyl prepisován z důvodu vysloveného zákazu šíření informací. Ve všech těchto střediscích byly ceny uvedené v sekci „Ceník“ (s příslušným doplňkem). Na internetových stránkách Minifarma ve městě a Jezdecký oddíl Hostěnice nebyla tato kategorie uvedena (nalezena).

Indikátory k výzkumné otázce č. 2 „Jaké (a jak) jsou pro rodiče dostupné informace z oblasti terapeutické?“ byly zvoleny Objasnění pojmu hiporehabilitace, Vhodnost hiporehabilitace pro děti s poruchami autistického spektra a Zajištění bezpečnosti pro uživatele hiporehabilitace.

„Objasnění pojmu hiporehabilitace“ bylo nalezeno na internetových stránkách všech 5ti středisek. Středisko Epona definuje jak samotný pojem hiporehabilitace, tak se zabývá jednotlivými oblastmi v samostatných kategoriích. Dále objasnění pojmu zahrnuje „Oficiální slovník hiporehabilitace“ a doplňující informace byly nalezeny také v sekci „Informace pro klienty“. Piafa Vyškov definuje pojem v sekci „Hiporehabilitace“. Stejně tak obecně se pojmem zabývá Minifarma ve městě, která navíc umožňuje další informace prostřednictvím odkazu na Českou hiporehabilitační společnost. Jezdecký oddíl Hostěnice se zabývá pouze oblastí Paravoltiž. Centrum Kociánka tuto kategorii obsahuje v rámci oblasti „Hiporehabilitace“ v sekci „Naše služby“.

Vymezená kategorie „vhodnost hiporehabilitace pro děti s poruchami autistického spektra“ byla opět analyzována na internetových stránkách jednotlivých středisek. V rámci této kategorie nebyla dodržena striktnost samotného termínu poruchy autistického spektra, ale byly analyzovány i termíny, které se s tímto postižením pojí či jsou mu nadřazené. Informace, že je tato terapie vhodná pro nadřazující termíny (jako je osoba se zdravotním postižením, osoby s poruchami komunikace, kombinované postižení, duševní poruchy, onemocnění dle MKN – 10, poruchy psychického vývoje a další) byly nalezeny na stránkách střediska Epona, Minifarma ve městě a Jezdecký oddíl Hostěnice. Středisko Piafa v rámci vhodnosti uvádí pouze hledisko věkové. Na stránkách Centra Kociánka nebyla analyzována tato kategorie. Vhodnost hiporehabilitace pro přesný termín poruchy autistického spektra byla nalezena na stránkách střediska Epona.

Poslední vyhledávaná kategorie byla „Zajištění bezpečnosti pro uživatele hiporehabilitace“. Tato analytická kategorie byla nalezena opět v několika specifických oblastech. Jednalo se o oblast jištění klienta – ta byla nalezena na stránkách střediska Epona, a to hned ve dvou oblastech („Hipoterapie“, „Informace pro klienty“). Dále středisko Epona uvádí na svých stránkách „Provozní bezpečnostní řád“, v sekci „Často kladené otázky“ se zabývá používáním bezpečnostních helem a v sekci „Informace pro klienty“ uvádí také problematiku vhodnosti koně. Definováním vhodného koně v rámci bezpečnosti byly nalezeny informace také na stránkách střediska Piafa a Minifarma ve městě, která tak činí opět prostřednictvím odkazu

na Českou hiporehabilitační společnost. Na přímém odkazu byly také nalezeny informace o bezpečnosti v rámci používání bezpečnostních helem a vest. O vhodném koni se dále zmiňuje i Centrum Kociánka, na jejích stránkách byly také naleznuty informace o projektu, jehož cílem je dosažení maximální bezpečnosti, proto autorka uvádí v analýze i tento větný celek. Na stránkách Jezdeckého oddílu Hostěnice nebyly analyzovány větné celky spadající do této kategorie.

9 Diskuze

Do diskuze se nabízí několik témat. Autorka práce si je vědoma limitů práce a věří, že cíl práce, tj. zjistit a analyzovat dostupné informace o možnostech hiporehabilitace z pohledu (pro potřeby) rodičů dětí s poruchami autistického spektra, byl splněn.

Pro cíl práce byly vymezeny dvě výzkumné otázky, které se od sebe lišily oblastí zvolených indikátorů. Indikátory byly zvoleny na základě studia odborných poznatků a (především) úvahy autorky, jedná se tedy o subjektivní pohled na problematiku, který může skrývat jisté limity. Jelikož byly indikátory vybírány na základě subjektivního zamýšlení se autorky, částečnému vcítění se a nahlédnutí na problematiku z pohledu rodiče dítěte s poruchami autistického spektra, je jisté, že se s nimi nemusí každý ztotožnit. Také jejich výběr mohl ovlivnit celkové výsledky. Autorka však zdůrazňuje, že indikátory byly vybírány před samotným nahlédnutím do vymezených dokumentů (tj. internetové stránky jednotlivých středisek), takže jejich výběr nebyl a priori ovlivněn žádným střediskem. Stejně tak autorka není v (osobním, profesním) kontaktu s žádným střediskem, i to předkládá minimální možnost ovlivnění výsledků.

Až při analýze textu autorka sama narazila na problém zvolených indikátorů, a to v případě kategorie Odbornost pracovníku ve středisku hiporehabilitace a Zajištění bezpečnosti ve středisku hiporehabilitace. V mnoha případech se tyto informace překrývaly, protože jistým zabezpečením, i dle zjištěných publikací, je kvalifikace a odbornost pracovníků. Podmínka, že „*se musí kategorie vylučovat, tj. nesmí se překrývat, a významová jednotka, která vstupuje do jedné kategorie, nesmí vstupovat do kategorie jiné*“ dle Gavora (2000, in Skutil a kol., 2011, s. 100), tak nebyla zcela dodržena. Autorka však dodržela stejný postup u všech středisek. Pokud byly nalezeny informace, které by se daly kódovat do obou kategorií, byly analyzovány jen do jedné (ve všech těchto případech byla odbornost pracovníků řazena do kategorie Odbornost pracovníků ve středisku hiporehabilitace a do kategorie Zajištění bezpečnosti už nebyla zahrnuta).

Jisté limity můžou být spatřovány v kódování samotného dokumentu do stanovených kategorií, a to z důvodů někdy nepřehledně rozvržených informací. Autorka svědomitě vyhledávala informace napříč celých stránek. To by mohlo (z pohledu rodičů) vést k jistým komplikacím při vyhledávání informací. Dalším problémem autorka spatřuje v někdy velkém

množství informací, rozvrženy na několika „místech“, naopak v některých případech bylo nalezeno informací málo, či některé vůbec. To však nemusí plně korespondovat se samotnou kvalitou těchto středisek. Cílem práce nebylo hodnotit ani kvalitu středisek, ani pravdivost informací zveřejněných na internetových stránkách. Stejně tak si autorka nedovолuje jakékoliv informace srovnávat napříč středisky.

Z pohledu rodičů dětí s poruchami autistického spektra (dle stanoveného cíle) však můžeme nalézt několik doporučení, které vyplývají z této práce. Informace na internetu jsou čím dál tím více prvotní volbou, jak o něčem něco zjistit. Na obrovský vliv internetu upozorňuje také Neumann (2013, online): „...internet mají obrovský vliv na způsob dnešního života, jsou s ním velmi úzce spjaty a jen těžko si lze život bez nich představit.“. Právě vyhledávání informací patří k základním činnostem na internetu. To potvrzuje i Lišková (2012, online): „Při výzkumu jsem zjistila, že motivací pro používání internetu je především potřeba komunikace, získání informací, provozování oblíbených internetových aktivit a nuda. Mezi nejoblíbenější činnosti respondentů patří komunikace, sledování seriálů a vyhledávání informací, které je zajímají.“. Pro potřeby rodičů z hlediska rychlého a spolehlivého informování se je důležité, aby internetové stránky nabízely informace v přiměřeném množství a přehledným způsobem.

Pro samotné rodiče je doporučováno vyhledávání informací ve všech místech, které internetové stránky nabízejí. Přínosné je také navštívení internetových stránek České hiporehabilitační společnosti, která nabízí mnoho informací o hiporehabilitaci, ale také o samotných střediscích, nabízí čtenářům doporučení, jak vybrat vhodné středisko pro právě jejich zdravotní postižení nebo problém. Důležitým vodítkem a nápomocí jsou také kategorie na základě kvality střediska, díky kterému rodiče ví, co mohou od střediska očekávat, požadovat, či co už není v jejich kompetenci, tak aby hiporehabilitace splnila požadavky, které na ni rodiče kladou a s jakou potřebou přichází.

ZÁVĚR

Cílem práce bylo zjistit a analyzovat dostupné informace o možnostech hiporehabilitace z pohledu (pro potřeby) rodičů dětí s poruchami autistického spektra, a to v regionu Jihomoravský kraj České republiky.

V první kapitole byla vymezena charakteristika hiporehabilitace a jejich jednotlivých složek, délka terapeutické jednotky a zajištění bezpečnosti pro hiporehabilitační praxi v základních oblastech (terapeutický kůň, odbornost pracovníků středisek a prostory střediska). Pro zaměření práce na cílovou oblast děti s poruchami autistického spektra bylo toto zdravotní postižení v kapitole druhé stručně definováno. Pro potřeby výzkumu byla také zahrnuta kapitola charakterizující Jihomoravský kraj (jeho geografické vymezení) a představena byla také Česká hiporehabilitační společnost, organizace sdružující střediska na území České republiky, zajišťující jejich bezpečnou hiporehabilitační praxi. Zejména pak kategorický systém organizace, který je vytvořen na základě kvality střediska.

Teoretická část vytvořila potřebný předpoklad pro část výzkumnou. Ke zvolenému cíli práce byly zvoleny tyto dvě výzkumné otázky. K těm byly zvoleny jednotlivé indikátory, v případě výzkumné otázky č. 1 byly zvoleny indikátory Odbornost pracovníků ve středisku hiporehabilitace, Časová náročnost jednoho úseku hiporehabilitace a Cena jednoho úseku hiporehabilitace. Indikátory Objasnění (vysvětlení, vymezení) pojmu „hiporehabilitace“, Vhodnost hiporehabilitace pro děti s poruchami autistického spektra a Zajištění bezpečnosti pro uživatele hiporehabilitace byly zvoleny k výzkumné otázce č. 2. Jednotlivé indikátory se staly zároveň také analytickou kategorií výzkumné metody. Byla zvolena metoda obsahové analýzy. Veškeré dostupné informace o možnostech hiporehabilitace, tak byly na základě stanovených podmínek, zjištěny a analyzovány, čímž byl splněn stanovený cíl práce.

Bylo zjištěno, že internetové stránky jednotlivých středisek poskytují rozdílné množství dostupných informací. Zatímco samotné vymezení (objasnění, vysvětlení) termínu hiporehabilitace nabízí každé středisko, v případě ostatních kategorií se nalezne vždy alespoň jedno středisko, které informaci neposkytuje (nebyla vyhledána). Na základě získaných poznatků této práce vyvozuje autorka následující doporučení pro střediska hiporehabilitace, tak pro samotné rodiče. Pro získání informací, považuje autorka za důležité přehlednost internetových stránek a doporučuje uvádět přiměřené množství informací pro klienty. Bylo zjištěno, že některé kategorie byly naleznuty na více místech stránek, což může být matoucí

a nepřehledné, naopak v některých případech byly informace stručné, nebo nebyly vůbec dohledány. Pro rychlé a spolehlivé vyhledávání informací může být tato zjištěná skutečnost pro rodiče problémovým aspektem. Výsledky práce přináší také několik rad pro potřeby samotných rodičů. Při vyhledávání informací je přínosné „zabrousit“ do všech míst, které internetové stránky středisek nabízejí. Doporučováno je také navštívení kategorického seznamu České hiporehabilitační společnosti, který obsahuje důležité informace, a může tak získaný přehled doplnit.

Ze zjištěných výsledků se nabízí otázka, jak jsou pro rodiče získané informace prostřednictvím internetových stránek středisek důležité. Zda mají význam pro rodiče. Jsou pro klienty rychle získané informace prostřednictvím internetu rozhodující pro výběr střediska, či pro samotný zájem u této terapie? Nebo informacím nepřikládají velký význam a rozhodují se na základě doporučení, zkušeností či osobním kontaktu se střediskem. To by mohl být jeden z návrhů, jak se tímto tématem dále zabývat.

SEZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ

- 1) AJZENMAN, Heather F.; STANDEVEN, John W.; SHURTLEFF, Tim L. Effect of hippotherapy on motor control, adaptive behaviors, and participation in children with autism spectrum disorder: a pilot study. *American Journal of Occupational Therapy*, 2013, 67.6: 653-663.
- 2) BACHI, Keren; TERKEL, Joseph; TEICHMAN, Meir. Equine-facilitated psychotherapy for at-risk adolescents: The influence on self-image, self-control and trust. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 2012, 17.2: 298-312.
- 3) BARTOŇOVÁ, Miroslava, Barbora BAZALOVÁ a Jarmila PIPEKOVÁ. *Psychopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-161-4.
- 4) BRACHER, Maggie. Therapeutic Horse Riding: What has this to do with Occupational Therapists?. *British Journal of Occupational Therapy*, 2000, 63.6: 277-282.
- 5) Centrum Kociánka [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://centrumkocianka.cz>
- 6) ČADILOVÁ, Věra, Hynek JŮN a Kateřina THOROVÁ. *Agrese u lidí s mentální retardací a s autismem*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-319-2.
- 7) Česká hiporehabilitační společnost [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://hiporehabilitace-cr.com/>
- 8) FISCHER, Slavomil, Jiří ŠKODA, Zdeněk SVOBODA a Ladislav ZILCHER. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se specifickými potřebami v oblasti somatické, psychické a sociální: učebnice pro studenty učitelství*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2014, 299 s. ISBN 978-80-7387-792-7.
- 9) GABRIELS, Robin L., et al. Pilot study measuring the effects of therapeutic horseback riding on school-age children and adolescents with autism spectrum disorders. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 2012, 6.2: 578-588.
- 10) GRANADOS, Anabel Corral; AGÍS, Inmaculada Fernández. Why children with special needs feel better with hippotherapy sessions: a conceptual review. *The journal of alternative and complementary medicine*, 2011, 17.3: 191-197.
- 11) HOLLÝ, Karol a Karol HORNÁČEK. *Hipoterapie: léčba pomocí koně*. Přeložil Dominika ŠVEHLOVÁ. Ostrava: Montanex, 2005, 293 s. ISBN 8072251902.
- 12) HORNÁČEK, Karol. *Hippoterapia - hiporehabilitácia*. Bratislava: Ševt, 2010, 316 s. ISBN 978-80-8106-031-1.
- 13) Institut politického marketingu: *Obsahová analýza* [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://politickymarketing.com/glossary/obsahova-analyza>

- 14) Institut evaluací a sociálních analýz: *Obsahová analýza (content analysis)* [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.inesan.eu/cz/evaluace/metody-evaluaci/metody-sekundarnich-analyz/obsahova-analyza---analyza-tisku->
- 15) Jezdecký oddíl Fany Hostěnice [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.fanyhostenice.wz.cz/index1.htm>
- 16) JISKROVÁ, Iva, Vladimíra CASKOVÁ a Tereza DVOŘÁKOVÁ. *Hiporehabilitace*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2010, 147 s. ISBN 978-80-7375-390-0.
- 17) JISKROVÁ, Iva, CASKOVÁ, Vladimíra a DVOŘÁKOVÁ, Tereza. *Hiporehabilitace*. 2., přeprac. vyd. V Brně: Mendelova univerzita, 2012. 150 s. ISBN 978-80-7375-635-2.
- 18) KULICHOVÁ, J. (1995). *Hiporehabilitace*. Praha: Nadace OF.
- 19) LANTELME, Věra. LÉČBA KOŇMI 31: HIPOREHABILITAČNÍ STŘEDISKO. In: *EQUICHANNEL.CZ* [online]. 2010 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <http://www.equichannel.cz/lecba-konmi-31-hiporehabilitacni-stredisko>
- 20) LANTELME, Věra a Šárka SMÍŠKOVÁ. LÉČBA KOŇMI: 7. HIPOTERAPIE – POLOHY NA KONI: Léčba koňmi. In: *EQUICHANNEL.CZ* [online]. 2009 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.equichannel.cz/lecba-konmi-7-hipoterapie-polohy-na-koni>
- 21) LIŠKOVÁ, Radka. *Internetový životní styl. Co nám internet dal a co vzal?* [online]. České Budějovice, 2012 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/t0ysuw/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí práce Mgr. Eva Suchanová, Ph.D..
- 22) Minifarma ve městě [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.minifarmavemeste.cz/cs/>
- 23) MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006, 332 s. Psyché. ISBN 80-247-1362-4.
- 24) MÜLLER, Oldřich. *Terapie ve speciální pedagogice*. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4172-7.
- 25) NEUMANN, Dominik. *Vliv internetu na společnost - virtuální realita* [online]. Praha, 2013 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://theses.cz/id/jb62fa/>. Bakalářská práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí práce Václav Řezníček
- 26) PASTIERIKOVÁ, Lucia. *Poruchy autistického spektra*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 117 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3732-3.
- 27) Piafa Vyškov, z. ú. [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://piafa.cz/>
- 28) Portál Jihomoravského kraje: *Základní údaje o Jihomoravském kraji* [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=27204&TypeID=2>

- 29) ŘÍHOVÁ, Alena. *Poruchy autistického spektra: (pomoc pro rodiče dětí s PAS)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, 90 s. ISBN 978-80-244-2677-8.
- 30) SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011, 254 s. ISBN 978-80-7367-778-7.
- 31) SVĚTOVÁ ZDRAVOTNICKÁ ORGANIZACE: *Mezinárodní klasifikace nemocí. Desátá revize*. [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>
- 32) Středisko hiporehabilitace Epona Brno [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <http://hipoterapie.cz/>
- 33) VALENTA, Milan. *Slovník speciální pedagogiky*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0937-9.
- 34) VALENTA, Milan. *Psychopedie: [teoretické základy a metodika]*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Parta, 2009. ISBN 978-80-7320-137-1.
- 35) VELEMÍNSKÝ, Miloš a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007. 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6.
- 36) VÍTKOVÁ, Marie a Jarmila PIPEKOVÁ, ed. *Terapie ve speciálně pedagogické péči*. 2. rozš. vyd. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-010-7.
- 37) ZADNIKAR, Monika; KASTRIN, Andrej. Effects of hippotherapy and therapeutic horseback riding on postural control or balance in children with cerebral palsy: a meta-analysis. *Developmental medicine & child neurology*, 2011, 53.8: 684-691.

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Odbornost pracovníků ve střediscích hiporehabilitace (str. 33–35)

Tab. 2 Časová náročnost jednoho úseku hiporehabilitace (str. 36)

Tab. 3 Cena jednoho úseku (str. 37)

Tab. 4 Objasnění (vysvětlení/vymezení) pojmu hiporehabilitace (str. 38–44)

Tab. 5 Vhodnost hiporehabilitace pro děti s poruchami autistického spektra (str. 44-45)

Tab. 6 Zajištění bezpečnosti pro uživatele hiporehabilitace (str. 46-49)

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Jiřina Vymazalová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce	Mgr. et Mgr. Jan Chrastina, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Hiporehabilitace a její využití u dětí s poruchami autistického spektra v Jihomoravském kraji
Název práce v angličtině:	Hipporehabilitation and its use in children with autism spectrum disorders in South-moravia region
Anotace práce:	Práce má za cíl zjistit a analyzovat dostupné informace o možnostech hiporehabilitace z pohledu (pro potřeby) rodičů dětí s poruchami autistického spektra. Informace dostupné na internetových stránkách středisek hiporehabilitace v Jihomoravském kraji jsou analyzovány na základě zvolených kategorií pomocí obsahové analýzy. Výzkumná část popisuje realizaci kvalitativního výzkumu. V teoretickém rámci jsou charakterizovány jednotlivé složky hiporehabilitace, poruchy autistického spektra, Česká hiporehabilitační společnost a Jihomoravský kraj na základě vyhledaných dostupných informací. Práce na základě výsledků předkládá doporučení pro střediska hiporehabilitace, i pro samotné rodiče.
Klíčová slova:	Hiporehabilitace; poruchy autistického spektra; obsahová analýza
Anotace v angličtině:	The aim of the bachelor thesis is to find and analyse available information about possibilities of hiporehabilitation, specifically for needs of parents of children with autism spectrum disorders. Information available on Internet websites of centres of hiporehabilitation in the South Moravian Region are analysed, based on the selected categories, by means of the content analysis. The analytical part describes the realization of the quantitative research. The theoretical part introduces the components of hiporehabilitation, autism spectrum disorders and centres of hiporehabilitation in the area of the South Moravian Region. Based on the results and conclusions of the analytical part, the thesis offers the recommendation for the centres of hiporehabilitation and for parents as well.
Klíčová slova v angličtině:	Hipporehabilitation; autism spectrum disorders, content alalysis
Rozsah práce:	60
Jazyk práce:	Český jazyk